

ODGOVORNOST REPUBLIKE HRVATSKE ZA ŠTETU

Antonia Mikecin, struč. spec. oec.

SAŽETAK: Središnja tema ovog diplomskog rada odgovornost je države za štetu koju je pretrpjela fizička ili pravna, odnosno domaća ili strana osoba. U uvodnom dijelu rada iznose se činjenice vezane za odnos odgovornosti za štetu kao za izvanugovorni obvezni odnos, daje se kratak pregled povijesnog razvoja odnosa odgovornosti države za štetu te se obrađuje pitanje odgovornosti Republike Hrvatske za štetu. Središnji dio rada obrađuje odnos odgovornosti države za štetu u slučajevima kada je šteta nanesena nezakonitim ili nepravilnim radom tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnih osoba s javim ovlastima u povjerenim im poslovima državne uprave te pravosudnih tijela. U nastavku se izlaže pitanje odgovornosti države za opasnu stvar ili opasnu djelatnost, kao i odgovornost države za štete uzrokovane radom Oružanih snaga Republike Hrvatske. Također, izlaže se i tema odgovornosti države temeljena na načelima društvene solidarnosti, kao i pitanje odgovornosti Republike Hrvatske za štete nastale u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji. U završnom dijelu rada razmatraju se radnje koje osoba koja je pretrpjela štetu mora poduzeti prije podnošenja tužbe, u vidu podnošenja zahtjeva za mirno rješavanje spora, kao i sam postupak popravljivanja štete od strane države.

Ključne riječi: šteta, odgovornost države za štetu, nezakonit ili nepravilan rad tijela, odgovornost države za opasnu stvar ili opasnu djelatnost, štete uzrokovane radom Oružanih snaga RH, odgovornost na načelima društvene solidarnosti, odgovornost za štete nastale u bivšoj SFRJ, zahtjev za mirno rješavanje spora, popravljivanje štete.

JEL: K13, K40, K49

1. UVODNI DIO

Odgovornost države za štetu posebno je važno pravno pitanje koje se izravno tiče ljudskih prava i sloboda te osiguranja pravne sigurnosti u suvremenim demokratskim državama. No, ono nije bilo pravno uređeno sve do 19. stoljeća, kada se počinju javljati početni oblici njegova uređenja. Danas je to pitanje uistinu prepoznato i ima važan značaj te možemo reći da predstavlja svojevrsni pravni standard suvremenog pravosudnog sustava svake države.

U Republici Hrvatskoj, odgovornost države za štetu nije izričito navedena u *Ustavu Republike Hrvatske*, no nalazi svoje postavke u njegovim temeljnim odredbama. Zaštita vrijednosti, prava, sloboda i pravne sigurnosti fizičkih i pravnih, domaćih i stranih osoba iz temeljnih odredbi *Ustava*, provodi se kroz odredbe posebnih zakona koji reguliraju pitanje odgovornosti države za štetu te kroz važnost odluka same sudske prakse.

U radu je prikazana odgovornost Republike Hrvatske za štetu kroz različite aspekte nastanka i vrsta šteta te odgovornosti za štete – od odgovornosti države za štetu zbog nezakonitog ili nepravilnog rada tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnih osoba s javnim ovlastima u povjerenim im poslovima državne uprave, pravosudnih tijela, odgovornosti države za opasnu stvar ili opasnu djelatnost i štete uzrokovane radom Oružanih snaga Republike Hrvatske, odgovornosti države na načelima društvene solidarnosti te odgovornosti iste za štete nastale u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji. Također, pozornost je usmjerena i na postupanje oštećene osobe prilikom ostvarivanja svojih prava, kao i na načine na koje država može popraviti nastalu štetu.

Pritom su korišteni izvori kao što je pravna literatura istaknutih pravnih autora, zakonska regulativa te brojna sudska praksa, kako bi što bolje prikazali ovu važnu temu.

2. ODGOVORNOST REPUBLIKE HRVATSKE ZA ŠTETU

2.1. Odgovornost za štetu kao izvanugovorni odnos

Odnos odgovornosti za štetu spada u skupinu obveznih odnosa koji se nazivaju izvanugovorni odnosi. Za postanak izvanugovornih odnosa nije bitna suglasnost očitovanja volje stranaka, odnosno sudionika tih odnosa. Takvi odnosi nastaju na osnovi određenih činjenica kao što su radnje, stanja i svojstva, a za koje pravo veže postanak obveznog odnosa. U izvanugovorne odnose, osim odnosa odgovornosti za štetu, ubrajamo još i stjecanje bez osnove, posloводство bez naloga, javno obećanje nagrade te vrijednosne papire.¹ Također, važno je istaknuti kako izvanugovorni odnosi prvenstveno služe za zaštitu već postojećih prometnih situacija i stanja, a ne za stvaranje novih.²

*Zakon o obveznim odnosima*³ opći je propis koji uređuje odnos odgovornosti za štetu, dok ostali posebni propisi uređuju odgovornost za štetu u posebnim situacijama kada se kao štetnici javljaju specifični subjekti kao što je primjerice država, što čini i središnju temu ovog diplomskog rada.

Odgovornost za štetu definirana je kao "...obveznopravni odnos u kojem je jedna strana dužna popraviti prouzročenu štetu drugoj strani, a druga je strana ovlaštena zahtijevati takav popravak."⁴ Da bi govorili o nastanku odnosa odgovornosti za štetu, potrebno je ispunjenje općih pretpostavki kao što su postojanje štetnika, oštećenika i odgovorne osobe, odnosno subjekata obveznog odnosa odgovornosti za štetu, štetne radnje štetnika, štete nastale na strani oštećenika, uzročne veze između štetne radnje i štete te protupravnosti štetne radnje. Za određene odnose odgovornosti za štetu, potrebno je da se uz opće ispunje i neke posebne pretpostavke kao što je to primjerice krivnja.⁵

Kada govorimo o pretpostavci protupravnosti, važno je napomenuti kako se ovdje možemo služiti objektivnim ili subjektivnim elementima odnosno kriterijima protupravnosti. Za postojanje protupravnosti prema objektivnom kriteriju, dovoljno je da je počinitelj tj. štetnik štetnom radnjom povrijedio neko pravilo pravnog poretka. Stav počinitelja prema štetnoj radnji ili nastaloj šteti nije bitan, odnosno dovoljno je da je šteta kao takva nastala.

Subjektivni kriterij protupravnosti u obzir uzima i krivnju počinitelja koja se može definirati kao "...određen psihički odnos učinitelja prema djelu, tj. prema štetnoj radnji i šteti kao njenoj posljedici."⁶ Krivnju je moguće razlikovati prema njenim stupnjevima pa

¹ Klarić P., Vedriš, M.: *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 581.

² Ibid., str. 581.

³ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁴ Klarić P., Vedriš, M.: *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 583.

⁵ Ibid., str. 583.-584.

⁶ Ibid., str. 597.

tako kao osnovne vrste krivnje možemo navesti namjeru (*dolus*) i nepažnju ili nemarnost (*culpa*). Kod namjere, kao najtežeg stupnja krivnje, štetnik postupa voljno i sa znanjem, dok je nepažnju bitno ocijeniti objektivno, odnosno usporedbom ponašanja štetnika s ponašanjem drugih ljudi i ustanoviti je li štetnik upotrijebio dužnu pažnju. Nepažnja se nadalje dijeli po stupnjevima na krajnju nepažnju ili grubu nemarnost (*culpa lata*) te na običnu nepažnju ili nemarnost (*culpa levis*). Krajnja nepažnja opisuje krivnju štetnika koji u svom ponašanju nije upotrijebio ni pažnju koju bi upotrijebio svaki prosječan čovjek, dok obična nepažnja opisuje krivnju štetnika koji u svom ponašanju nije upotrijebio pažnju dobrog gospodarstvenika, odnosno dobrog domaćina. Krajnja nepažnja ili gruba nemarnost se u praktičnim posljedicama izjednačuje s namjerom, dok je obična nepažnja najlakši stupanj krivnje.⁷

Razlikovanje gore navedenog subjektivnog i objektivnog kriterija vrlo je važno prilikom određivanja odnosa odgovornosti države za štetu te čini jedno od najvažnijih pitanja u sudskoj praksi na ovom pravnom području.

Također, važno je napomenuti kako je protupravnost štetne radnje moguće isključiti samo u slučajevima nanošenja štete po dužnosti, nužne obrane, više sile, dopuštene samopomoći te u slučaju pristanka oštećenika na nanošenje štete.⁸

2.2. Povijesni razvoj odgovornosti države za štetu

Povijesno gledajući, uređenje pitanja odgovornosti države za štetu prolazilo je kroz nekoliko faza. Primarnu fazu koja je trajala do 19. stoljeća, karakterizirala je potpuna neodgovornost države za štetu.⁹ Tek u 19. stoljeću počinje pravni razvoj ovog pitanja¹⁰ pa njegovu drugu fazu obilježava odgovornost države za štetu kada država nastupa kao privatna osoba. Treću i zaključnu fazu razvitka predstavlja moderan oblik odgovornosti države za štetu kao posljedicu djelovanja države, tj. njenih državnih tijela i službenih osoba. Uz ovaj osnovni oblik odgovornosti, država na sebe preuzima i odgovornost za štetu zasnovanu na načelu solidarnosti kako bi pomogla oštećenicima koji su štetu pretrpjeli kao posljedicu terorističkog akta, javnih demonstracija ili uslijed počinjenja kaznenog djela od strane nepoznatog počinitelja, a kada ne postoji njezina odgovornost.¹¹

⁷ Klarić P., Vedriš, M.: *Gradansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 597.-599.

⁸ Ibid., str. 601.-603.

⁹ Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Ćurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović, H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 168.

¹⁰ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 15.

¹¹ Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Ćurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović, H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 168.

2.3. Općenito o odnosu odgovornosti države za štetu

Pitanje odgovornosti države za štetu vrlo je važno u današnjim demokratskim društvima prvenstveno zbog zaštite ljudskih prava i sloboda te jamstva pravne sigurnosti, kako vlastitim građanima i pravnim osobama, tako i onim stranima.

Iako Ustavom Republike Hrvatske nisu izrijekom navedene odredbe kojima bi se uređivala odgovornost države za štetu, možemo reći kako je jamstvo zaštite oštećenih osoba u takvim situacijama ipak sačuvano u njegovim temeljnim odredbama. Ustav tako navodi kako su "...sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav..." najviše vrednote ustavnog poretka te čine temelj za tumačenje Ustava.¹² Propisana je i obveza poštivanja Ustava, prava i pravnog poretka Republike Hrvatske,¹³ čime se jamči visok stupanj pravne sigurnosti te je određeno kako svaka osoba u Republici Hrvatskoj "...ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama" te kako su svi jednaki pred zakonom.¹⁴

Posebnim zakonima određene su pretpostavke pod kojima se zasniva odnos odgovornosti države za štetu prema specifičnosti situacije, što čini dodatno jamstvo u zaštiti prava oštećenih osoba.

2.4. Odgovornost države za rad tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravnih osoba s javnim ovlastima u povjerenim im poslovima državne uprave

Da bismo bolje razumjeli pitanje odgovornosti Republike Hrvatske za štetu na ovom području rada državnih tijela, prvenstveno je važno razjasniti pojmove iz naslova i njihove točne uloge.

Zakon o sustavu državne uprave propisuje koja tijela državne uprave postoje te određuje njihovu ulogu i poslove. Tako državna uprava obavlja poslove neposredne provedbe zakona, donosi propise za provedbu istih, obavlja upravni nadzor te druge upravne i stručne poslove.¹⁵ Poslove državne uprave obavljaju tijela državne uprave¹⁶ – ministarstva, središnji državni uredi, državne upravne organizacije i uredi državne uprave u županijama.¹⁷

¹² *Ustav Republike Hrvatske*, NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, članak 3.

¹³ *Ibid.*, članak 5., st. 2.

¹⁴ *Ibid.*, članak 14.

¹⁵ *Zakon o sustavu državne uprave*, NN 150/11, 12/13, 93/16, 104/16, članak 1., st. 1.

¹⁶ *Ibid.*, članak 2., st. 1.

¹⁷ *Ibid.*, članak 3., st. 1.

Određeni poslovi državne uprave mogu se posebnim zakonom povjeriti na obavljanje tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravnim osobama s javnim ovlastima.¹⁸

Središnja tijela državne uprave su ministarstva, središnji državni uredi i državne upravne organizacije, dok su uredi državne uprave u županijama prvostupanjka tijela državne uprave.¹⁹ Kod obavljanja određenih poslova iz nadležnosti navedenih središnjih tijela, u županijama, gradovima i općinama mogu se osnivati područne jedinice,²⁰ dok se za obavljanje poslova iz nadležnosti prvostupanjkih tijela državne uprave u gradovima i općinama mogu osnivati ipostave.²¹

Također, isti Zakon navodi osobe koje se smatraju državnim dužnosnicima - ministre, državne tajnike, državne tajnike središnjih državnih ureda, predstojnika Ureda predsjednika Vlade Republike Hrvatske, glavnog tajnika Vlade Republike Hrvatske, pomoćnike ministra, zamjenika predstojnika Ureda predsjednika Vlade Republike Hrvatske, zamjenika glavnog tajnika Vlade Republike Hrvatske, ravnatelje državnih upravnih organizacija te glasnogovornika Vlade Republike Hrvatske.²²

Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi određuje pak postojanje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, njihov djelokrug i ustrojstvo, način rada njihovih tijela te druga pitanja vezana za njihov rad.²³

U Republici Hrvatskoj, jedinice lokalne samouprave su općine i gradovi, dok su jedinice područne odnosno regionalne samouprave županije.²⁴ Grad Zagreb jedinstvena je teritorijalna i upravna cjelina čije se ustrojstvo uređuje posebnim zakonom.²⁵ Općine, gradovi i županije imaju status pravne osobe.²⁶

Predstavnička tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave su općinsko vijeće, gradsko vijeće te županijska skupština. Ona donose akte te obavljaju druge poslove u skladu sa zakonom, kao i djelokrugom i statutom određene jedinice.²⁷

Izvršna tijela navedenih jedinica čine općinski načelnik, gradonačelnik te župan, kao i njihovi zamjenici.²⁸

¹⁸ Ibid., članak 2., st. 2.

¹⁹ Ibid., članak 3., st. 2.

²⁰ Ibid., članak 4.

²¹ Ibid., članak 5.

²² Ibid., članak 6.

²³ *Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi*, NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, članak 1.

²⁴ Ibid., članak 3., st. 1. i 2.

²⁵ Ibid., članak 2., st. 1.

²⁶ Ibid., članak 9.

²⁷ Ibid., članak 27.

²⁸ Ibid., članak 39., st. 1. i 2.

Kako bi se poslovi iz samoupravnog djelokruga jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te prenijeti poslovi državne uprave mogli obavljati, unutar navedenih jedinica ustrojavaju se upravni odjeli i službe odnosno upravna tijela.²⁹ Na čelu upravnih tijela nalaze se pročelnici.³⁰

Odgovornost države za rad tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnih osoba s javnim ovlastima u povjerenim im poslovima državne uprave prvenstveno je regulirana kroz *Zakon o sustavu državne uprave* koji u članku 14. određuje da “štetu koja građaninu, pravnoj osobi ili drugoj stranci nastane nezakonitim ili nepravilnim radom tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno pravnih osoba koje imaju javne ovlasti u povjerenim im poslovima državne uprave, naknađuje Republika Hrvatska.”³¹ Isti članak primjenjiv je i kod odgovornosti države za rad djelatnika u pravosudnim tijelima.

Iako pravna teorija i zakonodavac nisu dali točno odredive definicije nezakonitog i nepravilnog rada državnih službenika, možemo zaključiti kako se oba pojma mogu odnositi na činjenje ili propuštanje djelovanja, s time da se kod nezakonitog rada radi o postupanju koje je suprotno zakonima ili drugim propisima, dok se kod nepravilnog rada može raditi o postupanju koje nije u skladu s pravilima struke.

Pojmove nezakonitog i nepravilnog rada definirala je starija sudska praksa, no oni su tumačeni kroz aspekt subjektivnog kriterija odgovornosti pa kao takvi nisu u skladu s današnjim općeprihvaćenim objektivnim kriterijem odgovornosti države za štetu.

Starija sudska praksa tumačila je odredbu gore navedenog članka 14. *Zakona o sustavu državne uprave*³² polazeći od pravnog shvaćanja da država odgovara za štetu nastalu oštećeniku samo kada se radi o svjesnom postupanju štetnika suprotnom zakonu, odnosno bitan element za odgovornost države ovdje je bila volja štetnika da se osobi nanese šteta. Radilo se o odgovornosti države prema subjektivnom kriteriju. Također, ista sudska praksa smatrala je da odgovornosti države nema ukoliko je do pogrešne primjene materijalnog prava došlo jer je štetnik pogrešno ili na drugačiji način interpretirao odnosno shvaćao neki pravni propis.³³

Sadašnja sudska praksa, koja se temelji na objektivnom kriteriju odgovornosti države za štetu, zaživjela je odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske od 21. veljače 2007. godine, u kojoj je Ustavni sud zauzeo stajalište o potpuno različitoj interpretaciji današnjeg članka 14. *Zakona o sustavu državne uprave* od one dosadašnje. Ustavni sud je ovdje iznio pravno shvaćanje prema kojem je istim Zakonom zapravo određen kriterij objektivne

²⁹ Ibid., članak 53., st. 1.

³⁰ Ibid., članak 53.a, st. 1.

³¹ *Zakon o sustavu državne uprave*, NN 150/11, 12/13, 93/16, 104/16, članak 14.

³² Napomena: članak 14. je u starijem *Zakonu o sustavu državne uprave* bio članak 13.

³³ Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Ćurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović, H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 170.

odgovornosti države za štetu zbog nezakonitog ili nepravilnog rada tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno pravnih osoba koje imaju javne ovlasti u povjerenim im poslovima državne uprave, te da se ista odgovornost temelji na načelu uzročnosti, a ne na načelu krivnje. Također, Ustavni sud je u svojoj odluci iznio stav kako je za postojanje odgovornosti iz istog članka ovog Zakona potrebno da se kumulativno ispune sljedeće pravne pretpostavke – mora se raditi o nezakonitom ili nepravilnom radu gore navedenih tijela, mora postojati šteta koja je zbog nezakonitog ili nepravilnog rada nastala tužitelju i mora postojati uzročna veza između nezakonitog ili nepravilnog rada te nastale štete kao neposredne posljedice istog. U slučaju iz ove odluke, dokazan je nezakonit i nepravilan rad tijela državne uprave – Ministarstva financija, no s obzirom da šteta koja je nastala tužitelju nije nastala neposredno kao posljedica nezakonitog i nepravilnog rada Ministarstva financija, Ustavni sud je odlučio odbaciti mogućnost odgovornosti Republike Hrvatske za štetu.³⁴

Kriterij objektivne odgovornosti tako je, osim u navedenom članku 14. *Zakona o sustavu državne uprave*, sadržan i u drugim zakonima kao što su *Zakon o obveznim odnosima* u pogledu odgovornosti za štetu od opasne stvari³⁵, *Zakon o zemljišnim knjigama*³⁶ te *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija* koji propisuje objektivnu odgovornost države na temelju načela društvene solidarnosti.³⁷ Ostale situacije možebitne odgovornosti države za štetu propisane su i drugim posebnim zakonima u kojima objektivni kriterij nije izričito naveden, no smatra se da se primjenjuje s obzirom na gore navedenu ustavnosudsku odluku i članak 14. *Zakona o sustavu državne uprave* koji, kao takav, čini osnovu za daljnju primjenu pretpostavki odgovornosti države kao i za zaštitu prava domaćih i stranih fizičkih i pravnih osoba.³⁸

Gledajući način primarne i izravne odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu nezakonitim ili nepravilnim radom njenih tijela, možemo zaključiti kako je time iznimno poboljšan položaj osobe oštećenika, koja sada može i ima sigurnost da putem izravnog odštetnog zahtjeva uperenog protiv države lakše ostvari naplatu iznosa štete od države kao pravne osobe, nego od samog državnog službenika tj. štetnika.³⁹ Također, aktivno legitimirani kod podnošenja zahtjeva za naknadu štete su sve domaće ili strane, fizičke ili pravne osobe, s državljanstvom ili bez njega.

Postojanje prava regresa države prema državnom službeniku štetniku pod točno određenim i propisanim uvjetima omogućuje državi da naplati isplaćeni iznos naknade štete od samog štetnika i time dobije određenu vrstu zadovoljštine.

³⁴ Ustavni sud RH, U-III-2314/2006 od 21. veljače 2007.

³⁵ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

³⁶ *Zakon o zemljišnim knjigama*, NN 91/96, 68/98, 137/99, 114/01, 100/04, 107/07, 152/08, 126/10, 55/13, 60/13

³⁷ *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*, NN 117/03

³⁸ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 18.

³⁹ *Ibid.*, str. 18.

2.4.1. Posebno o odgovornosti države za rad tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Ustavom Republike Hrvatske zajamčeno je pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu.⁴⁰ To pravo ostvaruje se putem rada članova izabраниh predstavničkih tijela,⁴¹ koji može biti nezakonit ili nepravilan prema članku 14. *Zakona o sustavu državne uprave*.

Kako je već navedeno, jedinice lokalne samouprave čine općine i gradovi, dok su županije jedinice regionalne samouprave. Njihova predstavnička tijela čine općinsko vijeće, gradsko vijeće te županijska skupština te ona donose akte i obavljaju druge poslove u skladu sa zakonom, djelokrugom i statutom. Općinski načelnik, gradonačelnik, župan i njihovi zamjenici čine izvršna tijela istih jedinica.

Prilikom obavljanja poslova iz vlastitog djelokruga, ova tijela su samostalna i nad njima je moguće vršiti samo nadzor ustavnosti i zakonitosti od strane ovlaštenih državnih tijela.⁴² Poslovima iz vlastita djelokruga jedinica lokalne samouprave smatramo poslove "...kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a osobito poslove koji se odnose na uređenje naselja i stanovanja, prostorno i urbanističko planiranje, komunalne djelatnosti, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, tehničku kulturu, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu."⁴³ Kada govorimo o poslovima iz vlastita djelokruga jedinica područne (regionalne) samouprave, možemo reći da su to poslovi koji imaju područno odnosno regionalno značenje, a to bi bili poslovi "...koji se odnose na školstvo, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu te planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova."⁴⁴

Posebnim zakonom moguće je prenijeti određene poslove državne uprave na tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili na druge pravne osobe koje na temelju zakona imaju javne ovlasti.⁴⁵ Država će u ovom slučaju odgovarati za štetu koju svojim nezakonitim ili nepravilnim radom u obavljanju takvih poslova oštećenim osobama nanese tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, prema članku 14. *Zakona o sustavu državne uprave*. Sudska praksa ističe da postoji primarna odgovornost Republike Hrvatske za nezakonit ili nepravilan rad, neovisno na kojoj je razini djelovanja nastala šteta te je, primjerice, u slučaju kada je općina putem vlastite Komisije za privremeno preuzimanje i korištenje imovine odlučila raspolagati imovinom tužitelja iako ju on

⁴⁰ *Ustav Republike Hrvatske*, NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, članak 133., st. 1.

⁴¹ *Ibid.*, članak 133., st. 2.

⁴² *Ibid.*, članak 137.

⁴³ *Ibid.*, članak 135., st. 1.

⁴⁴ *Ibid.*, članak 135., st. 2.

⁴⁵ *Zakon o sustavu državne uprave*, NN 150/11, 12/13, 93/16, 104/16, članak 2., st. 2.

nije napustio ni ju je prestao koristiti, odlučeno da je Republika Hrvatska odgovorna za štetu koja je nastala tužitelju.⁴⁶ Također, i u slučaju u kojemu je došlo do nezakonitog rada veterinarskog inspektora tužene županije, utvrđeno je da se radi o promašenoj pasivnoj legitimaciji u tužbi jer je za nastalu štetu primarno odgovorna Republika Hrvatska, a ne tužena županija.⁴⁷

Ustavni sud Republike Hrvatske navodi kako je “primarna i neposredna odgovornost države za štetu zbog nezakonitog ili nepravilnog rada tijela državne i javne uprave poseban izraz načela vladavine prava, jedne od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske...”⁴⁸

Iako država ovdje preuzima odgovornost, istaknut je poseban problem tj. neriješeno pitanje odgovornosti izvršnih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave za nepostupanje u skladu sa zakonom ili za odbijanje izvršenja ranije nastalih obveza jedinice na čijem su čelu, s obzirom da ista izvršna tijela imaju velike ovlasti.⁴⁹ Radi se o radu općinskog načelnika, gradonačelnika i župana, koji u trenutnom sustavu odgovornosti ne snose nikakve izravne ozbiljnije posljedice za svoj rad, osim što država po propisanim uvjetima ostvaruje pravo regresa prema istima.

2.4.2. Posebno o odgovornosti države za rad pravnih osoba s javnim ovlastima u povjerenim im poslovima državne uprave

Pravne osobe s javnim ovlastima čine pravne osobe koje nemaju državno svojstvo, već se javljaju kao poseban oblik javne vlasti kojima država povjerava obavljanje određenih poslova državne uprave, u ime Republike Hrvatske. To mogu biti javne ustanove, agencije, društva i sl.⁵⁰

Kao što je već spomenuto, državna uprava može posebnim zakonom prenijeti određene poslove na tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i na druge pravne osobe s javnim ovlastima. U ovom slučaju, za nezakonit ili nepravilan rad pravne osobe s javnim ovlastima, za nastalu štetu odgovara Republika Hrvatska, također prema članku 14. *Zakona o sustavu državne uprave*.

2.5. Odgovornost države za rad pravosudnih tijela

Pravosudna tijela za čiji je rad odgovorna Republika Hrvatska su sudovi te državno odvjetništvo, odnosno pravosudni dužnosnici – suci, državni odvjetnici i njihovi zamjenici. Ovdje se radi o primarnoj i isključivoj odgovornosti države za drugog jer ne postoji

⁴⁶ Vrhovni sud RH, Rev-719/05 od 28. rujna 2008.

⁴⁷ Vrhovni sud RH, Rev-485/03 od 12. veljače 2004.

⁴⁸ Ustavni sud RH, U-III-2314/2006 od 21. veljače 2007.

⁴⁹ Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Ćurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović, H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 174.

⁵⁰ Krijan P., Krijan Žigić, L.: *Javne ovlasti kao poseban oblik javne vlasti*, Informator br. 5461-5462, Zagreb, 2006.

izravna odgovornost pravosudnog dužnosnika prema oštećenoj osobi.⁵¹ Razlog nepostojanja izravne odgovornosti pravosudnih dužnosnika jest zaštita prava pravosudnih dužnosnika na slobodu izražavanja pravnih shvaćanja i mišljenja te se na taj način njihovo donošenje odluka nastoji učiniti neovisnim.⁵²

Pitanje odgovornosti države za rad vlastitih sudova može se promatrati kroz nekoliko aspekata – nezakonit ili nepravilan rad sudaca, pravo na suđenje u razumnom roku te neopravdanost osude. Također, tu je i pitanje načina rada zemljišnoknjižnih odjela sudova koji, kao takav, predstavlja poseban slučaj odgovornosti države za štetu oštećenoj strani.

Odgovornost za štetu počinjenu od strane državnih odvjetnika ili njihovih zamjenika temelji se na aspektu nezakonitog ili nepravilnog rada istih.

2.5.1. Odgovornost države za nezakonit ili nepravilan rad sudaca

Pitanje odgovornosti države za rad sudaca primarno regulira *Zakon o sudovima* koji propisuje kako Republika Hrvatska odgovara za štetu koju je oštećenoj stranci u postupku nanio sudac u obnašanju svoje sudačke dužnosti nezakonitim ili nepravilnim radom.⁵³

Kada govorimo o pojmovima nezakonitog i nepravilnog rada pravosudnih dužnosnika, važno je napomenuti da za njih ne postoje stroge definicije, već su oni na određeni način objašnjeni kroz sudsku praksu i pravnu literaturu. Tako je nezakonit rad pravosudnog dužnosnika definiran kao "...postupanje suprotno zakonu, drugom propisu ili općem aktu, odnosno propuštanje da se postupi u skladu sa zakonom, drugim propisom ili općim aktom."⁵⁴ Ipak, ovdje je istaknuta problematika ovog pojma i postavlja se pitanje da li se pogrešno pravno stajalište ili mišljenje mogu također smatrati nezakonitim radom.⁵⁵

Nepravilan rad pravosudnog dužnosnika definiran je kao "...činjenje ili nečinjenje suprotno uobičajenom ili propisanome načinu obavljanja i izvršavanja dužnosti, postupanje protivno pravilima struke."⁵⁶

Kada promatramo rad sudaca, valja imati na umu da se radi o vrlo osjetljivom pitanju. Suci, kao predstavnici pravnog poretka Republike Hrvatske, imaju vrlo odgovornu i osjetljivu ulogu stvaranja prava među strankama, ali i istodobne zaštite navedenog pravnog poretka. Prilikom provođenja te uloge, sucima mora biti i jest dano pravo na slobodu izražavanja pravnih mišljenja, kao i na neovisnost prilikom donošenja sudskih odluka, kako bi se što bolje očuvala neovisnost funkcije pravosuđa. Stoga, kako je već navedeno,

⁵¹ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 183.

⁵² Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Ćurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović, H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 184.

⁵³ *Zakon o sudovima*, NN 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, članak 105., st. 1.

⁵⁴ Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Ćurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović, H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 184.

⁵⁵ *Ibid.*, str. 184.

⁵⁶ *Ibid.*, str. 184.

država preuzima odgovornost za rad sudaca i, u propisanim situacijama, naknađuje štetu oštećenoj stranci u postupku. Sudska praksa jasno ističe kako sud nije stranka u postupku⁵⁷ te kako za štetu zbog nepravilnog i nezakonitog rada suca odgovara država, dok suci ne mogu biti pasivno legitimirani u takvim parnicama.⁵⁸ Možemo zaključiti kako je Republika Hrvatska ovdje pasivno legitimirana strana i da tužbe za nezakonit ili nepravilan rad sudaca moraju biti uperene protiv nje, a ne protiv samih sudaca kao štetnika jer bi se u tom slučaju radilo o promašenoj pasivnoj legitimaciji i takve bi tužbe morale biti odbačene.

Također, osim za nezakonit i nepravilan rad sudaca, država odgovara i za nezakonit ili nepravilan rad sudskih službenika ili namještenika. Tako je u slučaju iz sudske prakse, kada je šteta na vozilu nastala zbog propusta sudskih namještenika koji nisu na odgovarajući način čuvali vozilo koje im je povjereno na pohranu na temelju privremene mjere, odgovorna država.⁵⁹

Što se tiče sadržaja takvih tužbi, bitno je napomenuti kako se tužba, prema Zakonu o parničnom postupku, mora sastojati od određenog zahtjeva, činjenica na kojima se temelji taj zahtjev te dokaza za iste činjenice, kao i drugih podataka propisanih za svaku tužbu.⁶⁰

Važno je napomenuti kako je Ustavni sud već navedenom odlukom br. U-III-2314/2005 od 21. veljače 2007. godine, jasno utvrdio da Republika Hrvatska u slučaju nezakonitog ili nepravilnog rada odgovara prema kriterijima objektivne odgovornosti. Do te odluke, stara sudska praksa je prilikom odlučivanja o vrsti odgovornosti koristila načelo krivnje te su se volja i pristanak suca da se nanese šteta često tražili kao jedna od pretpostavki za nastanak odnosa odgovornosti za štetu.⁶¹ Razlog takvog prijašnjeg tumačenja jest činjenica da nijedan propis koji uređuje ovo područje ne sadrži jasnu odredbu o kakvoj se vrsti odgovornosti radi.

Praksa Europskog suda pravde u pogledu odgovornosti države za rad sudaca kao jedan od kriterija koristi kakvoću propisa, odnosno njihovu jasnoću i točnu određenost. Odgovornosti države za štetu nema ako sudac pogrešno tumači propise koji su nejasni ili neodređeni. U slučaju da su propisi jasni i precizno propisuju neku situaciju, a sudac ih tumači krivo nepažnjom ili s namjerom, radi se o pretpostavci za odgovornost države za štetu koju je sudac takvim tumačenjem nanio stranci u postupku. Ovdje je pak primjetan subjektivan kriterij prilikom odlučivanja o pitanju odgovornosti države za takvu štetu.⁶²

⁵⁷ Vrhovni sud RH, Rev-172/04 od 27. siječnja 2005.

⁵⁸ Vrhovni sud RH, Rev-799/07 od 25. rujna 2007.

⁵⁹ Vrhovni sud RH, Rev-1682/97 od 3. travnja 2001.

⁶⁰ *Zakon o parničnom postupku*, NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, članak 186., st. 1.

⁶¹ Jug., J.: *Odgovornost za štetu zbog nezakonitog ili nepravilnog rada sudaca*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 33, br. 1, str. 443-460, Rijeka, 2012.

⁶² Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Ćurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović, H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 185.

Kada govorimo o pretpostavkama za ostvarenje odnosa odgovornosti Republike Hrvatske za štetu nanесenu nezakonitim ili nepravilnim radom sudaca, potrebno je ispunjenje općih i posebnih pretpostavki odgovornosti za štetu.

Opće pretpostavke bile bi postojanje subjekata odnosa odgovornosti za štetu, štetna radnja, nastala šteta, uzročna veza između štete i štetne radnje te protupravnost. Kod subjekata odnosa odgovornosti za štetu razlikujemo oštećenu stranu u postupku – fizičku ili pravnu osobu, suca kao štetnika te Republiku Hrvatsku kao odgovornu osobu. Bitno je napomenuti da štetnik ne može odgovarati samostalno ili solidarno s Republikom Hrvatskom jer ona jedina odgovara za nastalu štetu.⁶³ Štetna radnja očituje se kroz činjenje ili nečinjenje neke radnje.⁶⁴ Vrste šteta koje mogu nastati propisuje *Zakon o obveznim odnosima* kao umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje povećanja nečije imovine (izmakla korist) i kao neimovinsku štetu koja se očituje kao povreda prava osobnosti.⁶⁵ Između štetne radnje i štete mora postojati uzročna veza koju oštećeni mora dokazati. Također, prilikom određivanja točnog uzroka štete, uzima se u obzir adekvatna uzročnost.⁶⁶ Protupravnost se očituje u utvrđenju nezakonitog ili nepravilnog rada suca.

Posebne pretpostavke za takav odnos odgovornosti za štetu su počinjenje štete prilikom obnašanja sudačke dužnosti od strane suca kao štetnika, oštećenik mora biti stranka u postupku te da je utvrđen nezakonit ili nepravilan rad suca.⁶⁷

Krivnja štetnika nije bitna jer ovdje se radi o objektivnoj odgovornosti.⁶⁸

Republika Hrvatska prema *Zakonu o sudovima* ostvaruje pravo regresa tj. povrat iznosa naknade štete koji je isplatila oštećeniku, od suca štetnika, ukoliko je šteta počinjena s namjerom ili krajnjom nepažnjom suca.⁶⁹ Isti Zakon propustio je regulirati pitanje zastare prava na spomenti regres pa se ovdje primjenjuje pravilo iz *Zakona o obveznim odnosima* po pitanju regresnog zahtjeva poslodavca prema radniku te stoga vrijedi odredba o zastarijevanju u roku od šest mjeseci od dana naknade štete oštećeniku.⁷⁰

⁶³ Jug., J.: *Odgovornost za štetu zbog nezakonitog ili nepravilnog rada sudaca*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 33, br. 1, str. 443-460, Rijeka, 2012.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1046.

⁶⁶ Jug., J.: *Odgovornost za štetu zbog nezakonitog ili nepravilnog rada sudaca*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 33, br. 1, str. 443-460, Rijeka, 2012.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ustavni sud RH, U-III-2314/2006 od 21. veljače 2007.

⁶⁹ *Zakon o sudovima*, NN 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, članak 105., st. 2.

⁷⁰ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1061., st. 4.

2.5.2. Odgovornost države zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku

Pravo na pošteno suđenje jedno je od temeljnih ljudskih prava, a jedna od njegovih bitnih sastavnica jest pravo na suđenje u razumnom roku. Temelji ovog prava sadržani su u odredbama važnih akata kao što su *Konvencija za zaštitu ljudskih prava*⁷¹, *Ustav Republike Hrvatske*⁷² te *Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske*.⁷³

Suđenje u razumnom roku danas je regulirano prvenstveno kroz *Zakon o sudovima* koji propisuje da stranka iz sudskog postupka, ako smatra da sud u razumnom roku nije odlučio o nekom njezinom pravu, obvezi, sumnji ili pak optužbi za kažnjivo djelo, može zatražiti sudsku zaštitu.⁷⁴

Institut zaštite prava na suđenje u razumnom roku u hrvatskom je pravosuđnom sustavu imao poseban status od samog početka njegova razvoja i bio je reguliran na drugačiji način nego danas. Naime, razvoj zaštite ovog prava u našem pravosuđnom sustavu započeo je ratifikacijom *Konvencije za zaštitu ljudskih prava*⁷⁵ 5. studenog 1997. godine,⁷⁶ što je potvrdio i sam Ustavni sud Republike Hrvatske u odluci U-III A-1839/2002 od 25. listopada 2004. godine.⁷⁷ Nakon navedene ratifikacije, uslijedilo je donošenje *Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske* 1999. godine, kojim se uvela mogućnost da osoba koja smatra da joj je povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku može podići ustavnu tužbu.⁷⁸ Dakle, istim Zakonom propisano je da "Ustavni sud iznimno može pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije nego li je iscrpljen pravni put ako utvrdi da je potpuno razvidno da se pobijanim aktom, odnosno nedonošenjem akta u razumnom roku grubo vrijeđaju ustavna prava ili slobode i da bi nepokretanjem postupka za podnositelja tužbe mogle nastupiti teške i nepopravljive posljedice."⁷⁹ Iako se smatralo da je ovim odredbama zaštićeno ustavno pravo na suđenje u razumnom roku, presude Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu otkrile su nedjelotvornost istih.⁸⁰ U presudi u predmetu *Rajak protiv Hrvatske* od 28. lipnja 2001. godine⁸¹, Europski sud za ljudska prava ističe kako se "u okol-

⁷¹ *Konvencija za zaštitu ljudskih prava*, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, članak 6.

⁷² *Ustav Republike Hrvatske*, NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, članak 29.

⁷³ *Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske*, NN 99/99, 29/02, 49/02, članak 63.

⁷⁴ *Zakon o sudovima*, NN 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, članak 63.

⁷⁵ *Konvencija za zaštitu ljudskih prava*, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10

⁷⁶ Šikić, M.: *Pravo na suđenje u razumnom roku u postupcima pred Upravnim sudom Republike Hrvatske*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 30, br. 1, str. 333. – 372., Rijeka, 2009.

⁷⁷ Ustavni sud RH, U-III A-1839/2002 od 25. listopada 2004. godine

⁷⁸ Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, NN 99/99

⁷⁹ Ibid., članak 59., st. 4.

⁸⁰ Šikić, M.: *Pravo na suđenje u razumnom roku u postupcima pred Upravnim sudom Republike Hrvatske*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 30, br. 1, str. 333.-372., Rijeka, 2009.

⁸¹ RAJAK protiv Hrvatske - presuda Europskog suda za ljudska prava od 28. lipnja 2001., <https://sljeme>.

nostima samog predmeta, tužba prema članku 59. stavku 4. *Ustavnog zakona* ne može smatrati djelotvornim pravnim sredstvom, te da je u tom predmetu došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku.”⁸² Također, u presudi u predmetu *Horvat protiv Hrvatske* od 26. srpnja 2001. godine⁸³, isti sud je ocijenio kako “u Republici Hrvatskoj ne postoji pravno sredstvo kojim bi građani mogli ostvariti svoje pravo na ispitivanje slučaja u razumnom roku.”⁸⁴ U istoj presudi Europski sud za ljudska prava je obvezao Republiku Hrvatsku na izmjenu i dopunu postojećih propisa u području zaštite ovog prava.⁸⁵ Tako je 2002. godine donesen *Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske* te je uz postojeći članak 59. dodan i članak 59.a koji propisuje kako će Ustavni sud Republike Hrvatske “...pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud ili u slučaju kad se osporenim pojedinačnim aktom grubo vrijeđaju ustavna prava, a potpuno je razvidno da bi nepokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice.”⁸⁶ Također, propisano je i da će o odluci kojom je takva ustavna tužba usvojena Ustavni sud “...nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti o pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela podnositelja.”⁸⁷ Ustavni sud određuje i primjerenu naknadu podnositelju zbog povrede ustavnog prava na suđenje u razumnom roku te se ona isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana od kada je podnositelj podnio zahtjev za isplatu naknade.^{88 89} Stoga, ove izmjene i dopune odredbi koje zaštićuju ustavno pravo na suđenje u razumnom roku predstavljale su svojevrsnu iznimku u tadašnjem pravnom uređenju jer je kod povrede ostalih ustavnih prava bilo moguće podići ustavnu tužbu tek nakon što je stranka iscrpila sve redovne mogućnosti pravne zaštite, odnosno redovnog pravnog puta.

usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/292C5EC28F4E6DA7C1257369002A8E73?OpenDocument, pristup: 15. rujna 2017.

⁸² Šikić, M.: *Pravo na suđenje u razumnom roku u postupcima pred Upravnim sudom Republike Hrvatske*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 30, br. 1, str. 333.-372., Rijeka, 2009.

⁸³ HORVAT protiv Hrvatske – presuda Europskog suda za ljudska prava od 26. srpnja 2001., <https://ured-zastupnika.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/307HORVAT,-1.pdf>, pristup: 15. rujna 2017.

⁸⁴ Šikić, M.: *Pravo na suđenje u razumnom roku u postupcima pred Upravnim sudom Republike Hrvatske*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 30, br. 1, str. 333. – 372., Rijeka, 2009.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ *Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske*, NN 29/02, članak 59.a, st. 1.

⁸⁷ Ibid., članak 59.a, st. 2.

⁸⁸ Ibid., članak 59.a, st. 3.

⁸⁹ Napomena – pročišćenim tekstom Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, čiji tekst obuhvaća Ustavni zakon 1999. te Ustavni zakon 2002., odredba prijašnjeg čl. 59. postala je odredbom čl. 62., a odredba čl. 59.a postala je odredbom čl. 63. (v. Šikić, M.: *Pravo na suđenje u razumnom roku u postupcima pred Upravnim sudom Republike Hrvatske*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 30, br. 1, str. 333.-372., Rijeka, 2009.)

Nakon donošenja Ustavnog zakona, Europski sud za ljudska prava je u predmetu *Slaviček protiv Hrvatske*⁹⁰ ocijenio "...kako je postupak uređen *Ustavnim zakonom* učinkovito nacionalno pravno sredstvo za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, i kako to sredstvo mora biti prethodno iskorišteno da bi zahtjev podnesen Europskom sudu, bio dopušten."⁹¹

Iako se činilo da je ovakav način ostvarivanja pravne zaštite prava na suđenje u razumnom roku bio vrlo djelotvoran, Ustavni sud je Hrvatskom saboru u svojem Izvješću br. U-X-835/2005 od 24. veljače 2005., iznio sljedeću problematiku vezanu uz to pitanje. "Ukupna opterećenost Ustavnog suda, a posebno njegova opterećenost ustavnim tužbama, od kojih broj onih u svezi s pravom na suđenje u razumnom roku progresivno raste, ozbiljno ugrožava mogućnost Ustavnog suda da na primjereni način i u razumnim rokovima ostvaruje svoje nadležnosti, osobito one u svezi s ocjenjivanjem ustavnosti zakona te ustavnosti i zakonitosti drugih propisa, što je njegova temeljna nadležnost."⁹² Naime, prema podacima Ustavnog suda, 2000. godine zaprimljene su 64 ustavne tužbe zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, dok je njihov broj u 2004. godini narastao na čak 923. Također, tužbe koje se odnose samo na zaštitu ovog prava u 2004. godini dosegle su udio veći od 18 posto od ukupnog broja svih ustavnostudskih predmeta.⁹³ Ustavni sud je stoga upozorio Hrvatski sabor "...o prijeko potrebi da redoviti i specijalizirani sudovi sudjeluju u utvrđivanju povreda prava na suđenje u razumnom roku, određivanju rokova u kojima se mora okončati sudski postupak te određivanju primjerene naknade za pretrpljenu povredu."⁹⁴ Također, istaknuo je i važnu napomenu kako je potrebno da se postupak zaštite prava na suđenje u razumnom roku uredi kroz *Zakon o sudovima*, a Ustavni sud trebao bi biti zadnja i najviša razina zaštite tog prava nakon što se iscrpi redoviti pravni put zaštite pred nadležnim sudovima.⁹⁵

Gore navedena ocjena Ustavnog suda prihvaćena je i 2005. godine je, izmjenom *Zakona o sudovima*, uveden zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku kao sredstvo pravne zaštite pred redovnim sudovima⁹⁶, kakvog ga poznajemo i danas.

Pojam razumnog roka važno je definirati ili ga barem približno odrediti zbog njegove važnosti za obje strane u sudskom postupku – oštećenik bi želio brzo okončanje postupka kako bi ostvario svoje pravo ili se obranio od određenih optužbi, dok država želi što efikasniji i jeftiniji rad sudstva te zadovoljavanje temeljnih pravnih standarda.⁹⁷

⁹⁰ SLAVIČEK protiv Hrvatske – presuda Europskog suda za ljudska prava od 4. srpnja 2002., http://www.pravnadatoteka.hr/pdf/aktualno/hrv/20021104/slavicek_protiv_hrvatske.pdf, pristup: 15. rujna 2017.

⁹¹ Šikić, M.: *Pravo na suđenje u razumnom roku u postupcima pred Upravnim sudom Republike Hrvatske*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 30, br. 1, str. 333. – 372., Rijeka, 2009.

⁹² Izvješće Ustavnog suda RH Hrvatskom saboru br. U-X-835/2005 od 24. veljače 2005., NN 30/05

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ *Zakon o sudovima*, NN 150/05

⁹⁷ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 70.

Ipak, ključni problem u definiranju ovog pojma u kontekstu hrvatskog pravosuđa predstavljaju neke objektivne okolnosti zbog kojih ne možemo smatrati da su suci ovdje jedini štetnici. Radi se o broju i složenosti predmeta o kojima se raspravlja, premalom broju sudaca i pomoćnog osoblja, lošim zakonodavnim rješenjima, slaboj tehničkoj opremljenosti sudova i sl.⁹⁸

Neki od istaknutih pravnika smatraju da bi se prilikom odlučivanja radi li se o povredi razumnog roka trebala obratiti pozornost na:

1. ukupnog trajanja postupka;
2. složenost predmeta;
3. način na koji je nadležni sud postupao s predmetom;
4. ponašanje podnositelja zahtjeva i je li ono pridonijelo produljivanju postupka;
5. važnost predmeta za podnositelja zahtjeva;
6. posebne okolnosti koje opravdavaju produljenje postupka.⁹⁹

Sudska praksa pokazuje primjer povrede prava oštećene osobe na suđenje u razumnom roku u slučaju kada je u radnom sporu, koji je po svojoj prirodi jednostavan i mora biti brzo okončan, postupak trajao više od šest godina. Pritom je utvrđeno i da prvostupanjski sud u postupku nije primjenjivao načela ekonomičnosti postupka i koncentracije glavne rasprave, kao i da je žalbeni postupak trajao više od jedne godine i šest mjeseci.¹⁰⁰

Pravo na primjerenu naknadu Ustavni sud Republike Hrvatske dodijelio je podnositelju ustavne tužbe na temelju činjenice da Upravni sud Republike Hrvatske, u pravno relevantnom razdoblju od početka procesa 17. studenoga 1998. godine do 17. srpnja 2002. godine, odnosno do podnošenja ustavne tužbe, nije donio odluku, čime je povrijeđeno pravo podnositelja na suđenje u razumnom roku. Utvrđeno je da u pravno relevantnom razdoblju "...Upravni sud Republike Hrvatske nije poduzeo niti jednu radnju, dakle radi se o potpunoj neaktivnosti suda. Potrebno je naglasiti da se radi o sporu zbog nedonošenja rješenja u povodu žalbe podnositelja, dakle, sud nije odlučivao o meritumu spora."¹⁰¹ Također, utvrđeno je i da se ne radi o složenom predmetu te da je Upravni sud bezrazložno odugovlačio postupak. "Zbog navedenog Ustavni sud utvrđuje da je povrijeđeno ustavno pravo podnositelja da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud u razumnom roku odluči o njegovim pravima ili obvezama, koje je zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske."¹⁰² Iako je Upravni sud naknadno donio odluku, to je učinio tek 20. studenog 2002. godine. S obzirom da je ustavna tužba podnesena u ranijem periodu, točnije 17. srpnja 2002. godine te da odluka nadležnog suda tada još nije bila donesena, za navedeno pravno relevantno razdoblje podnositelju je pripalo pravo na primjerenu nakna-

⁹⁸ Ibid., str. 72.

⁹⁹ Ibid., str. 70.-71.

¹⁰⁰ Vrhovni sud RH, Gzp-72/07 od 28. rujna 2007.

¹⁰¹ Ustavni sud RH, U-III A-1694/2002 od 9. lipnja 2004.

¹⁰² Ibid.

du u iznosu od 3.300,00 kuna. Također, prilikom odlučivanja o visini primjerene novčane naknade u obzir su uzete sve okolnosti slučaja, kao i vrsta sudskog postupka.¹⁰³

Odgovornost države za neodlučivanje u razumnom roku ne mora ovisiti samo o radu određenog pravosudnog tijela, već se ovdje može raditi i o utjecajima faktora kao što je neučinkovitost zakonodavne vlasti, odnosno propuštanje zakonodavnog tijela da donese propise kojima uređuje neku pravnu materiju u određenom roku. Tako ustavnosudska praksa poznaje slučaj u kojem je povrijeđeno pravo stranke na suđenje u razumnom roku, kada je prekid parničnog postupka započeto 1996. godine u predmetu za naknadu štete protiv države pred općinskim sudom nastupio po sili zakona 1999. godine zbog odluke zakonodavca da prekine sve započete postupke zbog velikog broja tužbi protiv Republike Hrvatske za naknadu štete prouzročene terorističkim aktima, u kojima su se potraživali značajni iznosi naknade štete te su stoga, prema zakonodavcu, postojali opravdani razlozi za donošenje takve odluke. Prekinuti parnični postupci trebali su se nastaviti prema novom posebnom propisu kojeg je zakonodavac trebao donijeti, a takav je zakon donesen tek 2003. godine, što znači da je u razdoblju do donošenja novog zakona podnositelj bio u neizvjesnosti i nije mu omogućeno ostvarivanje ustavom zajamčenog prava na suđenje u razumnom roku.¹⁰⁴

Trenutno postojeći *Zakon o sudovima* propisuje pravna sredstva kojima se može zahtijevati zaštita prava na suđenje u razumnom roku – zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku te zahtjev za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku. Odlučivanje o ovim zahtjevima provodi se po pravilima izvanparničnog postupka i to u pravilu bez održavanja ročišta.¹⁰⁵

Zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku potrebno je podnijeti sudu pred kojim stranka vodi postupak. O podnesenom zahtjevu odlučuje predsjednik tog suda ili njegov zamjenik ukoliko je sam predsjednik suda sudjeluje kao sudac u dotičnom predmetu.¹⁰⁶ Rok za odlučivanje o podnesenom zahtjevu iznosi 60 dana od dana zaprimanja zahtjeva.¹⁰⁷ O osnovanosti zahtjeva odlučuje se rješenjem protiv kojeg nije dopuštena žalba. Ukoliko je zahtjev osnovan, sudac u navedenom predmetu dobit će rok od najviše šest mjeseci (po potrebi i dulje) da riješi predmet.¹⁰⁸ U slučaju neosnovanosti podnesenog zahtjeva, zahtjev se odbija rješenjem protiv kojeg podnositelj može podnijeti žalbu u roku od osam dana od dana primitka rješenja.¹⁰⁹ Podnositelj ima pravo na žalbu i ukoliko predsjednik suda ne odluči o osnovanosti zahtjeva u roku od 60 dana od dana

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Ustavni sud RH, U-III-A-934/2002 od 26. svibnja 2004.

¹⁰⁵ *Zakon o sudovima*, NN 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, članak 64.

¹⁰⁶ Ibid., članak 65., st. 1. i 2.

¹⁰⁷ Ibid., članak 65., st. 6.

¹⁰⁸ Ibid., članak 66., st. 1.

¹⁰⁹ Ibid., članak 67., st. 1.

zaprimanja zahtjeva.¹¹⁰ O žalbi će odlučivati predsjednik suda koji je neposredno viši sud. On žalbu može proglasiti neosnovanom i odbiti je te potvrditi prvostupanjsko rješenje ili može promijeniti rješenje.¹¹¹

Ako se zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku ne riješi, stranka koja se smatra oštećenikom ima rok od šest mjeseci u kojem mora podnijeti zahtjev za isplatu primjerene naknade štete neposredno višem sudu.¹¹² O zahtjevu odlučuje sudac pojedinac u roku od 6 mjeseci od podnošenja zahtjeva.¹¹³ O zahtjevu će odlučivati Vrhovni sud Republike Hrvatske ako se u zahtjevu radi o postupku koji se vodi pred Visokim trgovačkim sudom Republike Hrvatske, Visokim upravnim sudom Republike Hrvatske ili Visokim prekršajnim sudom Republike Hrvatske.¹¹⁴ U slučaju da se postupak iz zahtjeva vodi pred Vrhovnim sudom Republike Hrvatske, o zahtjevu će odlučivati tročlano vijeće sudaca istog suda. Maksimalni iznos primjerene naknade po jednom predmetu ne može prelaziti više od 35.000,00 kuna.¹¹⁵ Rješenje kojim je dosuđena isplata primjerene naknade po pravomoćnosti se mora dostaviti predsjedniku suda pred kojim se vodio predmet i gdje je došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku, predsjedniku Vrhovnog suda Republike Hrvatske i Ministarstvu pravosuđa.¹¹⁶

Važno je naglasiti da se ovdje radi o različitoj vrsti odgovornosti od prethodno pojašnjene odgovornosti za nezakonit ili nepravilan rad suca u obnašanju sudačke dužnosti te nije potrebno dokazivati iste pretpostavke odgovornosti za štetu. Dovoljna pretpostavka za ostvarenje naknade štete jest činjenica da je postupak trajao duže od vremenskog razdoblja koje se smatra razumnim rokom za određenu vrstu sudskog postupka.¹¹⁷ Radi se također o objektivnoj odgovornosti i ovdje Republika Hrvatska isključivo odgovara za povredu prava na suđenje u razumnom roku.

Republika Hrvatska, u slučaju isplate primjerene naknade oštećeniku zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, ima pravo regresa prema sucu koji je vodio navedeni postupak ako je povreda nastala namjerom ili krajnjom nepažnjom tog suca.¹¹⁸ Pitanje zastare regresa nije regulirano *Zakonom o sudovima* pa se primjenjuje odredba iz *Zakona o obveznim odnosima* te rok zastare iznosi šest mjeseci od dana naknade štete oštećenoj osobi.¹¹⁹

¹¹⁰ Ibid., članak 67., st. 2.

¹¹¹ Ibid., članak 67., st. 3.

¹¹² Ibid., članak 68., st. 1.

¹¹³ Ibid., članak 68., st. 3. i 4.

¹¹⁴ Ibid., članak 68., st. 2.

¹¹⁵ Ibid., članak 69., st. 2.

¹¹⁶ Ibid., članak 69., st. 4.

¹¹⁷ Jug., J.: *Odgovornost za štetu zbog nezakonitog ili nepravilnog rada sudaca*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 33, br. 1, str. 443-460, Rijeka, 2012.

¹¹⁸ *Zakon o sudovima*, NN 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, članak 105., st. 3.

¹¹⁹ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1061., st. 4.

2.5.3. Odgovornost države zbog neopravdane osude i neutemeljenog uhićenja

Ustav Republike Hrvatske propisuje nepovredivost čovjekove slobode i osobnosti. Također, ističe i jasnu zabranu oduzimanja ili ograničavanja slobode, osim u slučajevima kada to propisuje zakon, a na temelju konačne odluke suda.¹²⁰ *Ustav* stoga jamči, odnosno daje pravo svakome tko je bio nezakonito lišen slobode ili je nezakonito osuđen, na odštetu i na javnu ispriku.¹²¹ *Zakon o kaznenom postupku* istim osobama daje pravo na svekoliku rehabilitaciju, naknadu štete te druga prava propisana zakonom.¹²² Također, *Zakon o kaznenom postupku* sadrži i niz drugih odredbi vezanih za ovu vrstu odgovornosti države, no one nisu detaljno opisane u trenutno važećem *Zakonu o kaznenom postupku*, već se u članku 573. upućuje na daljnju primjenu vezanih odredbi iz starijeg *Zakona o kaznenom postupku*, dok se ne donese posebni zakon koji regulira to pitanje.¹²³ Posebni zakon još nije donešen pa se služimo odredbama iz “Glave XXXIII. – Postupak za naknadu štete i ostvarivanje drugih prava neopravdano osuđenih ili neutemeljeno uhićenih osoba”, starijeg *Zakona o kaznenom postupku*.¹²⁴

U članku 476., stavku 1. istog *Zakona*, predviđeno je pravo na naknadu štete osobe “...prema kojoj je bila pravomoćno izrečena kaznena sankcija ili koja je proglašena krivom, a oslobođena kazne, a kasnije je u povodu izvanrednog pravnog lijeka novi postupak pravomoćno obustavljen ili je pravomoćnom presudom oslobođena optužbe ili je optužba odbijena, osim ako je do obustave postupka ili presude kojom se optužba odbija došlo zato što je u novom postupku oštećenik kao tužitelj, odnosno privatni tužitelj odustao od progona ili što je oštećenik odustao od prijedloga, a do odustanka je došlo na temelju sporazuma s okrivljenikom.”¹²⁵ Pravo na naknadu štete neće imati onaj osuđenik koji je lažnim priznanjem ili na neki drugi način s namjerom postigao da bude osuđen, uz iznimku prisile.¹²⁶

Sudska praksa ističe kako osoba, koja je svojim nedopuštenim postupcima uzrokovala vlastito uhićenje, nema pravo na naknadu štete. Nedopušteni postupci su “...postupci kojima osoba protiv koje je krivični postupak pokrenut na bilo koji način želi i stvarno izražava svoj negativni stav u smislu dovršenja postupka, izbjegavanja odgovornosti, onemogućavanja postupanja u odnosu prema inkriminiranom djelu - konkretno, kad npr.

¹²⁰ *Ustav Republike Hrvatske*, NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, članak 22.

¹²¹ *Ibid.*, članak 25., st. 4.

¹²² *Zakon o kaznenom postupku*, NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, članak 14.

¹²³ *Ibid.*, članak 573.

¹²⁴ *Stariji Zakon o kaznenom postupku*, NN 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 62/03, 178/04, 115/06

¹²⁵ *Ibid.*, članak 476., st. 1.

¹²⁶ *Ibid.*, članak 476., st. 2.

nevina osoba pokušava pobjeći iz zemlje zbog straha od pritvaranja, kad uništava dokumente, skriva dokaze i sl. – a ne sama okolnost da je takva osoba jedino propustila, zbog razloga za koje nije utvrđeno da su uopće u vezi s krivičnim postupkom, odjaviti, odnosno prijaviti svoje boravište.”¹²⁷ Tako je, primjerice, jedan županijski sud zaključio kako tužitelj nema pravo na naknadu štete jer je svojim nedopuštenim postupcima uzrokovao vlastito lišenje slobode, odnosno zbog postojanja osobitih okolnosti koje su ukazivale na pokušaj da tužitelj utječe na svjedoke u kaznenom postupku koji se protiv njega vodio zbog počinjenja kaznenog djela pljačke, tužitelj je uhićen.¹²⁸

Također, “pravo na naknadu štete zbog neosnovanog lišenja slobode ne pripada osobi protiv koje je odbijena optužba, ali je kao činitelju krivičnog djela izrečena mjera sigurnosti obveznog psihijatrijskog liječenja na slobodi.”¹²⁹

Zastarni rok za ostvarenje prava na naknadu ovakve štete iznosi 3 godine od pravomoćnosti prvostupanjske oslobađajuće presude ili pravomoćnosti presude kojom je odbijena optužba ili pravomoćnosti prvostupanjskog rješenja kojim je obustavljen postupak. Za slučaj da je u postupku odluku donosio viši sud, tada zastarni rok teče od dana primitka odluke višeg suda.¹³⁰ Također, propisano je i da se oštećenik, prije podnošenja tužbe za naknadu štete, mora obratiti Ministarstvu pravosuđa sa svojim zahtjevom kako bi se postigla nagodba o samoj šteti te o vrsti i visini naknade.¹³¹ Ukoliko zahtjev ne bude prihvaćen ili se o njemu ne odluči u roku od 3 mjeseca od dana njegovog podnošenja, oštećenik ima mogućnost podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske za naknadu štete kod nadležnog suda. Također, ako je nagodbu postigao samo u jednom dijelu zahtjeva, ostali dio zahtjeva može ostvariti putem navedene tužbe.¹³² Zastara ne teče za vrijeme trajanja postupka nagodbe.¹³³ Upis neopravdane osude u kaznenim evidencijama briše se na temelju rješenja koje po službenoj dužnosti donosi prvostupanjski sud, a poništenjem upisa podaci iz kaznene evidencije ne smiju se davati drugim osobama.¹³⁴

Zakon o kaznenom postupku utvrđuje i da “pravo na naknadu štete pripada i osobi:

- 1) koja je bila u pritvoru, a nije došlo do pokretanja kaznenog postupka, ili je postupak obustavljen pravomoćnim rješenjem, ili je pravomoćnom presudom oslobođena optužbe, ili je optužba odbijena,
- 2) koja je izdržala kaznu oduzimanja slobode, a u povodu izvanrednog pravnog lijeka

¹²⁷ Vrhovni sud, Rev-1408/81-2 od 22. prosinca 1981.

¹²⁸ Županijski sud u Varaždinu, Gž-563/99 od 31. svibnja 1999.

¹²⁹ Vrhovni sud, Rev-3022/90 od 23. svibnja 1991.

¹³⁰ Stariji *Zakon o kaznenom postupku*, NN 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 62/03, 178/04, 115/06, članak 477., st. 1.

¹³¹ Ibid., članak 477., st. 2.

¹³² Ibid., članak 478., st. 1.

¹³³ Ibid., članak 478., st. 2.

¹³⁴ Ibid., članak 482.

izrečena joj je kazna oduzimanja slobode u kraćem trajanju od kazne koju je izdržala, ili je izrečena kaznena sankcija koja se ne sastoji u oduzimanju slobode, ili je proglašena krivom a oslobođena od kazne,

- 3) koja je zbog pogreške ili protuzakonitog rada državnog tijela neosnovano uhićena ili pritvorena, ili je zadržana preko zakonskog roka ili je preko tog roka bila u pritvoru ili u ustanovi za izdržavanje kazne,
- 4) koja je u pritvoru provela dulje vrijeme nego što traje kazna zatvora na koju je osuđena.”¹³⁵

Također, to pravo pripada i osobi koja je uhićena bez zakonske osnove, a protiv nje nije određen pritvor niti joj vremensko trajanje uhićenja nije uračunato u kaznu za kazneno djelo ili prekršaj.¹³⁶ Osoba koja je svojim nedopuštenim postupcima dovela do vlastitog uhićenja nema pravo na naknadu štete.¹³⁷

Po pitanju prava nasljednika oštećene osobe, propisano je da nasljednici nasljeđuju pravo na naknadu samo imovinske štete te da, ukoliko je zahtjev u postupku, nasljednici mogu nastaviti postupak samo u pogledu naknade imovinske štete.¹³⁸ Također, nasljednici nakon smrti oštećenika mogu nastaviti postupak za naknadu štete ili ga pokrenuti samo ako je oštećenik umro prije isteka roka zastare i ukoliko se nije odrekao zahtjeva za naknadu štete.¹³⁹

U slučaju da su se neopravdana osuda ili neutemeljeno uhićenje oštećenika prikazali u sredstvima javnog priopćavanja i da je time oštećeniku povrijeđen ugled, isti ima mogućnost podnijeti zahtjev sudu da se u sredstvima javnog priopćavanja objavi odluka o neopravdanosti prijašnje osude ili neosnovanosti uhićenja.

U slučaju da nije bilo prikazivanja u sredstvima javnog priopćavanja, oštećenik ima mogućnost podnijeti sličan zahtjev sudu na temelju kojega će sud dostaviti oštećenikovom poslodavcu odluku o neopravdanosti prijašnje osude ili neosnovanosti uhićenja. Pravo na podnošenje zahtjeva nakon smrti oštećenika imaju njegov bračni ili izvanbračni drug, djeca, roditelji, braća i sestre.¹⁴⁰ Bilo tko da ga podnosi, zahtjev se mora podnijeti prvostupanjskom sudu u roku od šest mjeseci.¹⁴¹

Oštećeniku u slučaju neopravdane osude ili neosnovanog uhićenja, kojemu je prestalo zaposlenje ili status osiguranika socijalnog osiguranja, propisi priznaju radni staž ili staž osiguranja kao da je bio na radu u vrijeme gubitka staža kod gore navedenih okolnosti. Također, vrijeme nezaposlenosti koje je nastupilo kao posljedica ovih okolnosti, a za koje

¹³⁵ Ibid., članak 480., st. 1.

¹³⁶ Ibid., članak 480., st. 2.

¹³⁷ Ibid., članak 480., st. 3.

¹³⁸ Ibid., članak 479., st. 1.

¹³⁹ Ibid., članak 479., st. 2.

¹⁴⁰ Ibid., članak 481., st. 1.

¹⁴¹ Ibid., članak 481., st. 4.

oštećenik nije kriv, uračunava se u staž.¹⁴² Sudska praksa također pokazuje kako je Republika Hrvatska bila obvezna naknaditi štetu u slučaju pomorca, koji je zbog neosnovanog uhićenja ostao bez zarade koju bi ostvario na stranom brodu.¹⁴³

Odredbe iz gore navedenih važećih članaka staroga *Zakona o kaznenom postupku*, ne vrijede u slučaju postojanja posebnih propisa donesenih kao akata milosti za pomilovane počinitelje kaznenih djela koja su počinjena u vremenskom rasponu od 17. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996. godine.¹⁴⁴

2.5.4. Odgovornost države za rad zemljišnoknjižnih tijela

Iako bi se na ovom području mogle primjenjivati odredbe o nezakonitom ili nepravilnom radu sudaca ili državnih službenika, odgovornost Republike Hrvatske za rad zemljišnoknjižnih sudaca i zemljišnoknjižnih sudskih službenika primarno je uređena *Zakonom o zemljišnim knjigama*.¹⁴⁵

Navedeni Zakon jedinstven je po svom jasnom određenju objektivne odgovornosti države za nastalu štetu. Tako, između ostaloga, propisuje da “za štetu koja nastane primjenom pravila o zaštiti povjerenja u potpunost i istinitost zemljišnih knjiga zbog nepravodobnog unošenja plombe objektivno odgovara Republika Hrvatska.”¹⁴⁶ Iz navedene odredbe je vidljivo kako se radi o izričito propisanoj objektivnoj odgovornosti države od strane zakonodavca koji je isto propustio učiniti u pogledu nekih drugih vrsta odgovornosti za rad državnih i sudskih službenika.

Također, isti Zakon propisuje objektivnu odgovornost Republike Hrvatske za štete prouzročene pogreškama u vođenju zemljišnih knjiga elektroničkom obradom podataka.¹⁴⁷ Ova odgovornost postoji kada je šteta nastala zbog mane ili nedostatka računalnog programa ili u slučaju zakazivanja računala, no isključena je kada je prouzročena nekim neotklonjivim događajem.¹⁴⁸

U ovakvim slučajevima kada je objektivna odgovornost države jasno propisana zakonom, oštećena strana ne mora dokazivati krivnju štetnika koji je svojim nezakonitim ili nepravilnim radom prouzročio štetu.

S obzirom da zemljišnoknjižni suci te zemljišnoknjižni sudski službenici nastupaju kao pravosudni djelatnici, na njih se primjenjuje isto pravilo kao i kod štetnika sudaca,

¹⁴² Ibid., članak 484., st. 1.

¹⁴³ Vrhovni sud, Rev-803/88 od 1. veljače 1990.

¹⁴⁴ Stariji *Zakon o kaznenom postupku*, NN 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 62/03, 178/04, 115/06, članak 485.

¹⁴⁵ *Zakon o zemljišnim knjigama*, NN 91/96, 68/98, 137/99, 114/01, 100/04, 107/07, 152/08, 126/10, 55/13, 60/13

¹⁴⁶ Ibid., članak 98., st. 2.

¹⁴⁷ Ibid., članak 209., st. 1.

¹⁴⁸ Ibid., članak 209., st. 2.

sudskih službenika i namještenika, odnosno isti ne sudjeluju kao stranke u postupku te se kao tuženik u oštećenikovoj tužbi mora navesti Republika Hrvatska. U protivnom, tužba će biti odbačena jer će se raditi o promašenoj pasivnoj legitimaciji. Dakle, za njihov nezakonit i nepravilan rad odgovara isključivo država.

2.5.5. Odgovornost države za rad državnih odvjetnika i njihovih zamjenika

Državno odvjetništvo je pravosudno tijelo kojeg karakteriziraju samostalnost i neovisnost i koje je dužno postupati protiv počinitelja kaznenih i drugih kažnjivih djela te koje je ovlašteno poduzimati pravne radnje radi zaštite državne imovine te koje je pravnim sredstvima dužno štiti Ustav i zakon.¹⁴⁹ Za područje jednog ili više općinskih sudova ustrojava se općinsko državno odvjetništvo, dok je za područje županijskog, trgovačkog i upravnog suda nadležno županijsko državno odvjetništvo.¹⁵⁰ Županijska državna odvjetništva nadređena su općinskim državnim odvjetništvima, dok najvišu razinu čini Državno odvjetništvo Republike Hrvatske kojem su županijska državna odvjetništva podređena.¹⁵¹

Kao i ostali pravosudni djelatnici, i državni odvjetnici i njihovi zamjenici mogu svojim radom uzrokovati štetu drugoj osobi u postupku. Ovu vrstu odnosa odgovornosti za štetu propisuje *Zakon o državnom odvjetništvu* koji određuje da “Republika Hrvatska odgovara za štetu koju u obnašanju dužnosti nanese državni odvjetnik ili zamjenik državnog odvjetnika građaninu ili pravnoj osobi nepravilnim ili nezakonitim radom.”¹⁵² Ovdje primjećujemo kako se radi o odgovornosti države za drugog te da nema izravne odgovornosti samog štetnika – državnog odvjetnika ili njegovog zamjenika. Odgovornost Republike Hrvatske ovdje je isključiva i primarna te se tužba sa zahtjevom za naknadu štete mora uperiti protiv Republike Hrvatske jer bi u protivnom, ukoliko je uperena protiv samog štetnika, morala biti odbačena. Štetnik, osim što izravno ne odgovara za štetu, ne može biti ni solidarno odgovoran s državom.

Također, valja napomenuti kako spomenuti *Zakon* ne popisuje o kakvoj se točno vrsti odgovornosti radi, no Ustavni sud Republike Hrvatske tu dilemu riješio je čuvenom odlukom br. U-III-2314/2005 od 21. veljače 2007. godine, u kojoj je zauzeo stajalište da se u ovakvim pitanjima univerzalno primjenjuje članak 13. *Zakona o sustavu državne uprave*¹⁵³ kojeg interpretira kroz načelo uzročnosti, odnosno kroz vrstu objektivne odgovornosti.¹⁵⁴

¹⁴⁹ *Zakon o državnom odvjetništvu*, NN 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11, 130/11, 72/13, 148/13, 33/15, 82/15, članak 2., st. 1.

¹⁵⁰ *Ibid.*, članak 8., st. 2.

¹⁵¹ *Ibid.*, članak 9., st. 2.

¹⁵² *Ibid.*, članak 128., st. 1.

¹⁵³ Sada članak 14. *Zakona o sustavu državne uprave*, NN 150/11, 12/13, 93/16, 104/16

¹⁵⁴ Ustavni sud RH, U-III-2314/2006 od 21. veljače 2007.

Pretpostavke za odgovornost Republike Hrvatske za nezakonit ili nepravilan rad državnih odvjetnika ili njihovih zamjenika mogu biti opće i posebne pretpostavke, koje se moraju ispuniti kumulativno. Od općih pretpostavki traže se postojanje subjekata odnosa odgovornosti za štetu – štetnika, oštećenika i države kao odgovorne osobe, postojanje štetne radnje koja se očituje u činjenju ili nečinjenju, postojanje štete kao umanjena postojeće imovine oštećenika (obična šteta), sprječavanja njezina povećanja (izmakla korist) ili povrede prava osobnosti (neimovinska šteta), postojanje uzročne veze između štetne radnje i nastale štete te postojanje protupravnosti. Posebne pretpostavke bile bi počinjenje štetne radnje prilikom obnašanja službene dužnosti od strane državnog odvjetnika ili njegovog zamjenika te utvrđen nezakonit ili nepravilan rad. Krivnja štetnika ovdje nije bitna s obzirom da se radi o objektivnoj odgovornosti.¹⁵⁵

Zakon o državnom odvjetništvu propisuje pravo regresa Republike Hrvatske u odnosu na državnog odvjetnika ili njegova zamjenika, kada je štetu počinio namjerno ili iz krajnje nepažnje.¹⁵⁶ S obzirom da isti Zakon ne navodi rok zastare regresnog zahtjeva, u obzir se uzima rok iz *Zakona o obveznim odnosima* u trajanju od 6 mjeseci od dana isplaćene naknade štete oštećeniku.¹⁵⁷

Prilikom podizanja tužbe, oštećenik je obvezan u tužbi kao tuženika navesti Republiku Hrvatsku s obzirom da je država jedina odgovorna osoba u ovom postupku. Ukoliko se kao tuženik navede sam štetnik, tužba će biti odbačena jer štetnik nije stranka u ovom postupku.

2.6. Odgovornost države za opasnu stvar ili opasnu djelatnost

Država se, djelujući po svojim osnovnim funkcijama kao što su obrana suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti zemlje te očuvanje javnog reda i mira, može javiti kao vlasnik opasne stvari ili kao osoba koja obavlja opasnu djelatnost te je u pogledu odgovornosti za iste izjednačena s drugim fizičkim ili pravnim osobama. Država ovdje nastupa kao vlasnica iznimno velike količine različitih vrsta oružja i drugih vrsta opasnih stvari kojima rukuju i koje nadziru tijela državne uprave, oružane snage te policija.¹⁵⁸

*Zakon o obveznim odnosima*¹⁵⁹ propis je koji regulira odnos odgovornosti za štetu nastalu od opasne stvari i opasne djelatnosti, iako ni sam ne određuje pojmove opasne

¹⁵⁵ Jug, J.: *Odgovornost za štetu počinjenu od državnih odvjetnika ili zamjenika državnih odvjetnika*, http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/JugJ_Odgovornost-stetu-pocinjenu_DO_2006-05.pdf, pristup: 15.09.2017.

¹⁵⁶ *Zakon o državnom odvjetništvu*, NN 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11, 130/11, 72/13, 148/13, 33/15, 82/15, članak 128., st. 2.

¹⁵⁷ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1061., st. 4.

¹⁵⁸ Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Čurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović, H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 174.

¹⁵⁹ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

stvari i opasne djelatnosti. Objašnjenje istih pojmova daju nam tek sudska praksa i pravna teorija. Tako je opasna stvar definirana kao "... svaka stvar koja po svojoj namjeni, osobinama, položaju, mjestu i načinu uporabe ili na drugi način predstavlja povećanu opasnost nastanka štete za okolinu, pa je zbog toga treba nadzirati povećanom pažnjom."¹⁶⁰ Opasna djelatnost bila bi djelatnost koja "... predstavlja povećanu opasnost kada u njezinom redovitom tijeku, već po samoj njezinoj tehničkoj prirodi i načinu obavljanja, mogu biti ugroženi životi i zdravlje ljudi ili imovina, tako da to ugrožavanje iziskuje povećanu pozornost osoba koje obavljaju tu djelatnost kao i osoba koje s njom dolaze u dodir."¹⁶¹

U pogledu kriterija odgovornosti za štete nastale od opasnih stvari ili od opasnih djelatnosti, valja napomenuti kako je *Zakon o obveznim odgovornostima* jasno propisao kako se ovdje radi o kriteriju uzročnosti, odnosno o objektivnom kriteriju odgovornosti za štetu.¹⁶² Stoga, da bi se utvrdilo postojanje objektivne odgovornosti vlasnika opasne stvari ili osobe koja se bavi opasnom djelatnošću,¹⁶³ dovoljno je dokazati nastalu štetu kao i činjenicu da je ista prouzročena od opasne stvari ili opasne djelatnosti.

Da bi se država – vlasnica opasne stvari, oslobodila odgovornosti za štetu po ovoj osnovi, potrebno je dokazati da šteta potječe od nekog nepredvidivog uzroka koji se nije mogao spriječiti, izbjeći ili otkloniti, a koji se u vrijeme počinjenja štete nalazio izvan stvari¹⁶⁴ ili da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili treće osobe, a koju država nije mogla predvidjeti kao ni izbjeći niti otkloniti njene posljedice.¹⁶⁵ Tako je sudska praksa, u slučaju u kojem je policajac počinio štetnu radnju pucanjem iz službenog oružja u vrijeme izvan službe, samovoljno i u alkoholiziranom stanju, ocijenila da nema osnove za objektivnu odgovornost Republike Hrvatske kao vlasnice službenog oružja. Također, utvrđeno je i kako nije bilo propusta od strane Republike Hrvatske koji su počinitelju omogućili počinjenje štete.¹⁶⁶

Država se može osloboditi odgovornosti za štetu i ako joj je dotična opasna stvar oduzeta na protupravan način i ako za to oduzimanje nije odgovorna. Tada će za štetu odgovarati osoba koja je oduzela opasnu stvar na protupravan način.¹⁶⁷

Država se može djelomično osloboditi odgovornosti ako dokaže da je oštećenik u jednom dijelu pridonio nastanku štete.¹⁶⁸ Treća osoba koja je djelomično pridonijela na-

¹⁶⁰ Klarić P., Vedriš, M.: *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 615.

¹⁶¹ Ibid., str. 615.

¹⁶² *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1063.

¹⁶³ Ibid., članak 1064.

¹⁶⁴ Ibid., članak 1066., st. 1.

¹⁶⁵ Ibid., članak 1066., st. 2.

¹⁶⁶ Vrhovni sud RH, Rev-1357/02 od 7. rujna 2004. i Ustavni sud RH, U-III-3759/2004 od 2. lipnja 2005.

¹⁶⁷ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1065.

¹⁶⁸ Ibid., članak 1066., st. 3.

stanku štete, odgovarat će oštećenoj osobi solidarno s vlasnikom opasne stvari – državom, razmjerno težini svoje krivnje.¹⁶⁹

Sudska praksa je u slučaju u kojem je policajac na radu pretrpio štetu kada ga je napao vozač automobila prilikom provjere isprava, ocijenila kako za takvu štetu odgovara Republika Hrvatska jer je posao policajca opasna djelatnost, a napadač – vozač automobila se u ovakvoj situaciji ne smatra trećom osobom.¹⁷⁰

Odgovornost države za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti bez obzira na to je li štetna radnja počinjena u svezi s obavljanjem službe ili ne, potvrdio je specifičan slučaj iz sudske prakse. Konkretno, radi se o presudi Vrhovnog suda Republike Hrvatske u predmetu broj. Rev-238/2004-2 od 23. listopada 2007. godine. Naime, policajac N.J. je na dan svog vjenčanja predao automatsku pušku, službeno oružje za koje je bio zadužen, osobi K.G. s namjerom da K.G. iz nje puca. K.G. je ispalio dva kratka rafala, no jedno je zrno u slobodnom padu pogodilo oštećenicu. K.G. je proglašen krivim u kaznenom postupku te je osuđen zbog kaznenog djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa. U prvostupanjskoj presudi tuženici K.G. i N.J. obvezani su solidarnim plaćanjem naknade štete oštećenoj (tužiteljici), kao i parničnih troškova, a zahtjev oštećene u pogledu plaćanja naknade štete od strane države je odbijen. U presudi drugostupanjskog suda, odlučeno je kako, uz dvojicu već navedenih tuženika, Republika Hrvatska također mora naknaditi štetu tužiteljici. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske je zbog tog dijela presude drugostupanjskog suda podnijelo zahtjev za zaštitu zakonitosti u kojem je navelo kako je došlo do bitne povrede odredbi parničnog postupka i do pogrešne primjene materijalnog prava te je predložilo da se preinači drugostupanjska presuda i odbije žalba tužiteljice u pogledu odgovornosti Republike Hrvatske za štetu. Vrhovni sud Republike Hrvatske proglasio je zahtjev za zaštitu zakonitosti neosnovanim. Državno odvjetništvo je u zahtjevu navelo kako je materijalno pravo pogrešno primjenjeno zato jer je Republici Hrvatskoj kao imateljici opasne stvari naloženo da naknadi štetu, a njena odgovornost postojala bi samo u slučaju da je šteta nastala u svezi s obavljanjem službe i njenog djelatnika. Vrhovni sud je ovdje zaključio kako "...odgovornost države za radnje policijskog službenika u svezi s obavljanjem službe ne isključuje njenu odgovornost po drugim pravnim osnovama, kao što je u ovom slučaju odgovornost za štetu od opasne stvari." Sud također ističe kako se Republika Hrvatska mogla osloboditi odgovornosti dokazujući postojanje nekog od oslobađajućih razloga kao što su viša sila, radnja oštećenog ili treće osobe koju nije mogla predvidjeti i čije posljedice nije mogla izbjeći ili otkloniti, no koje nije navela u svom zahtjevu za zaštitu zakonitosti. Iako je zaključeno kako je N.J. grubo povrijedio svoju radnu obvezu predajući zaduženo oružje na upotrebu K.G., to ne isključuje odgovornost Republike Hrvatske za naknadu štete tužiteljici.¹⁷¹

¹⁶⁹ Ibid., članak 1066., st. 4.

¹⁷⁰ Vrhovni sud RH, Rev-169/07 od 6. rujna 2007.

¹⁷¹ Vrhovni sud RH, Rev-238/2004-2 od 23. listopada 2007.

Zastarni rok u kojem oštećena osoba ima pravo tražiti naknadu štete od države kao vlasnika opasne stvari iznosi 3 godine od dana oštećenikova saznanja za štetu i za osobu štetnika – državu.¹⁷² U slučaju kada je šteta uzrokovana počinjenjem kaznenog djela, tada se koristi odredba o privilegiranom zastarnom roku prema kojem zahtjev oštećenika za naknadu štete zastarijeva tek kada istekne vrijeme koje je određeno za zastaru kaznenog progona.¹⁷³

2.7. Odgovornost države za štetu uzrokovanu radom Oružanih snaga Republike Hrvatske

Pripadnici Oružanih snaga Republike Hrvatske smatraju se državnim službenicima i namještenicima¹⁷⁴, stoga se *Zakon o sustavu državne uprave*¹⁷⁵ smatra općim propisom s odredbama o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu koju državni službenici i namještenici prouzroče u radu ili u svezi s radom.¹⁷⁶ Ipak, kao *lex specialis* na ovom području donesen je *Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske*, kojim se utvrđuje odgovornost Republike Hrvatske u slučaju kada štetu trećoj osobi prouzroči pripadnik Oružanih snaga Republike Hrvatske u službi i u vezi s obavljanjem iste.¹⁷⁷

U slučaju da je pripadnik Oružanih snaga tj. štetnik štetu prouzročio namjerno ili iz krajnje nepažnje, Republika Hrvatska od njega ostvaruje pravo regresa na temelju isplaćene naknade štete oštećenoj osobi.¹⁷⁸ Također, država pod istim uvjetima može ostvariti pravo traženja naknade budućih iznosa koje je dužna isplaćivati oštećeniku po pravomoćnoj sudskoj odluci.¹⁷⁹

Republika Hrvatska će za ostale štete, počinjene u službi ili u svezi s obavljanjem iste, odgovarati po pravilima općih propisa o naknađivanju štete.¹⁸⁰

Prije nego li odluči podnijeti tužbu protiv države, oštećenik je dužan izvansudskim putem podnijeti svoj odštetni zahtjev Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske, kako bi se prihvaćanjem takvog zahtjeva od strane Državnog odvjetništva, pokušala sklopiti izvansudska nagodba sa snagom ovršne isprave i tim putem izbjegao sudski spor. Oštećenik može podnijeti tužbu sa zahtjevom za naknadu štete i pokrenuti sudski spor ukoliko

¹⁷² *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 230., st. 1.

¹⁷³ *Ibid.*, članak 231., st. 1.

¹⁷⁴ *Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske*, NN 73/13, 75/15, 50/16, članak 1., st. 3.

¹⁷⁵ *Zakon o sustavu državne uprave*, NN 150/11, 12/13, 93/16, 104/16

¹⁷⁶ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 128.

¹⁷⁷ *Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske*, NN 73/13, 75/15, 50/16, članak 193., st. 1.

¹⁷⁸ *Ibid.*, članak 193., st. 2.

¹⁷⁹ *Ibid.*, članak 193., st. 3.

¹⁸⁰ *Ibid.*, članak 193., st. 4.

odštetni zahtjev ne bude prihvaćen u cijelosti. Isto može učiniti i ako o zahtjevu nije u roku od 3 mjeseca od dana njegova podnošenja nije donesena odluka.¹⁸¹

2.7.1. Odgovornost države za štetu uzrokovanu od strane pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata

Ova vrsta odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uređena je posebnim zakonom koji postoji kao *lex specialis* u odnosu na propise koji bi mogu uređivati isto pitanje, kao što su *Zakon o obveznim odnosima*¹⁸² te *Zakon o sustavu državne uprave*¹⁸³.

Radi se o *Zakonu o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata*, koji propisuje odgovornost Republike Hrvatske za štetu koju su isti uzrokovali djelujući u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s tom službom u ograničenom razdoblju od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine.¹⁸⁴ Donošenjem ovog Zakona nastavili su se postupci protiv Republike Hrvatske koji su prekinuti stupanjem na snagu *Zakona o dopunama Zakona o obveznim odnosima*.¹⁸⁵

S obzirom da se tijekom ratova, kao izvanrednih stanja, događaju različite vrste šteta prouzročenih od strane oružanih i redarstvenih snaga, nužno je bilo odrediti za koje vrste šteta država ne odgovara, odnosno koje vrste šteta imaju karakter ratnih šteta te koje su vrste šteta nastale kao posljedica djelovanja pripadnika domaćih oružanih i redarstvenih snaga izvan svoje službe, a za koje država također ne odgovara.¹⁸⁶ Ustavni sud Republike Hrvatske jasno je istaknuo kako Republika Hrvatska nije odgovarala za ratne štete ni prije ni poslije donošenja spomenutog *Zakona o dopunama Zakona o obveznim odnosima*, kao da za iste ne odgovara ni nakon donošenja *Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata*.¹⁸⁷

Zakon također ističe kako Republika Hrvatska odgovara za štete koje nemaju karakter ratnih šteta prema općim pravilima o odgovornosti za štetu.¹⁸⁸

¹⁸¹ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 129.

¹⁸² *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

¹⁸³ *Zakon o sustavu državne uprave*, NN 150/11, 12/13, 93/16, 104/16

¹⁸⁴ *Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata*, NN 117/03, članak 1.

¹⁸⁵ *Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima*, NN 112/99

¹⁸⁶ Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Ćurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović, H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 177.

¹⁸⁷ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 144.

¹⁸⁸ *Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata*, NN 117/03, članak 2.

Isti Zakon opisuje pojam ratne štete za koju navodi kako to može biti:

- a) šteta koja je, u vremenskom razdoblju i na prostoru odvijanja vojnih akcija, prouzročena sredstvima i oblicima ratnih djelovanja kao što su bombardiranje, granatiranje, mitraljiranje, eksplozije, miniranje, pokreti trupa i drugi slični oblici borbenih djelovanja;
- b) šteta koja ima izravnu i konkretnu vojnu korist i koja je u direktnoj funkciji vojnih operacija s obzirom na vremensko razdoblje i prostor izvršenja, posebice ako je nastala kao direktna posljedica neke zaštitne ili pripremne mjere nadležnih vojnih vlasti u cilju otklanjanja ili sprječavanja izvršenja neprijateljskog napada ili u oče- kivanju neprijateljske akcije u vidu radova na zemljištu, oduzimanja pokretnina, zauzimanja nekretnina i sličnih mjera, ili je sama šteta nastala kao direktna poslje- dica mjera u cilju sprječavanja širenja ili u cilju ublažavanja posljedica štete nastale gore opisanim sredstvima i oblicima ratnih djelovanja;
- c) šteta koja je, u vremenskom razdoblju i na prostoru odvijanja počinjenja štetne radnje te po svojim efektima, direktno prouzročena ratnim stanjem i izravno se nastavlja na ratne operacije. Zakon ovdje navodi neposredne posljedice ratnih operacija vezane uz nered, metež, paniku, evakuaciju i slične događaje.¹⁸⁹

Također, sudska praksa je utvrdila kako “ratna šteta može biti posredna i neposredna, imovinska i neimovinska, a naročito samom ratnom štetom smatra se šteta učinjena tjele- snom integritetu, životu i zdravlju ljudi.”¹⁹⁰

Bitne pretpostavke, čije je ispunjenje potrebno za definiranje ratne štete u Domovin- skom ratu, su: vremenski period u kojem se ona morala dogoditi (od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996.), morali su je počiniti pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u svojoj vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s obavljenjem istih te je morala biti počinjena u vremenskom razdoblju i na prostoru na kojem su se odvijale vojne operacije. Štete koje su nastale nakon 30. lipnja 1996. godine ne mogu se smatrati ratnim štetama.¹⁹¹

Kao primjere ratnih šteta iz sudske prakse koja obrađuje gore navedeno razdoblje, možemo navesti slučajeve ozljeđivanja pripadnika Ministarstva unutarnjih poslova eksplo- zijom granate bačene od neprijateljske strane¹⁹², oštećenje vozila mobiliziranog od strane Hrvatske vojske za potrebe borbenih djelovanja iako isto nije oštećeno izravno od strane neprijateljskih oružanih postrojbi¹⁹³, nestanak radnih strojeva mobiliziranih od strane Hr- vatske vojske u neprijateljskim operacijama na okupiranim područjima¹⁹⁴, štetu koju je

¹⁸⁹ Ibid., članak 3., st. 1.

¹⁹⁰ Vrhovni sud RH, Rev-757/07 od 29. listopada 2008.

¹⁹¹ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 163. – prema odluci Vrhovnog suda RH, Rev-784/06 od 18. listopada 2006.

¹⁹² Vrhovni sud RH, Rev-676/02 od 4. veljače 2004.

¹⁹³ Vrhovni sud RH, Rev-928/03 od 7. siječnja 2004.

¹⁹⁴ Vrhovni sud RH, Rev-919/07 od 27. studenog 2007.

pretrpio pripadnik oružanih snaga na bojišnici prilikom izvlačenja vojnog vozila sletjelog s ceste¹⁹⁵ i sl.

Oštećenik, ukoliko smatra da se ne radi o ratnoj šteti, treba dokazati suprotno¹⁹⁶, odnosno da se radi o šteti uzrokovanoj klasičnim građanskim deliktom u vidu štetne radnje pripadnika hrvatskih oružanih ili redarstvenih snaga u navedenom razdoblju te da ista nije u direktnoj uzročnoj vezi s ratnim stanjem.¹⁹⁷ Dakle, šteta se uvijek smatra ratnom štetom, dok se u sudskom postupku ne dokaže suprotno – "... da šteta nije bila od izravne i konkretne vojne koristi niti je bila u neposrednoj funkciji vojnih operacija odnosno da nije bila izravno izazvana ratnim stanjem ili vezana uz ratne operacije..."¹⁹⁸

Vrhovni sud Republike Hrvatske, u predmetu br. Rev-509/05-2 od 18. siječnja 2006. godine, potvrdio je odluke nižih sudova o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu koju su uzrokovali pripadnici Hrvatske vojske na oštećenikovom stambenom objektu i na stvarima koje su se nalazile unutar istog objekta jer šteta nije nastala uslijed borbenih djelovanja.¹⁹⁹ U drugom predmetu, Vrhovni sud je donio odluku o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu nastalu zbog požara u kući oštećenika u noći između 31. prosinca 1993. i 1. siječnja 1994. godine. Naime, utvrđeno je da je požar bio izazvan pucanjem iz različitog vatrenog oružja od strane pripadnika Hrvatske vojske u okolnostima proslave Nove godine te da je uzrok požara nedvojbeno bio vanjski izvor paljenja. Ni ovdje šteta nije nastala uslijed borbenih djelovanja te je Republika Hrvatska odgovorna za nepažljivo postupanje pripadnika svojih oružanih snaga.²⁰⁰

S obzirom na razdoblje prekida od 1999. godine i ponovnog početka vođenja postupka za naknadu štete protiv Republike Hrvatske donošenjem *Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata*, Zakon propisuje da, u slučaju da je zastarni rok počeo teći prije 6. studenoga 1999. godine, isti nastavlja teći tek nakon stupanja ovog Zakona na snagu. Vrijeme koje je proteklo prije zaustavljanja uračunato je u zastarni rok.²⁰¹

¹⁹⁵ Vrhovni sud RH, Rev-63/04 od 28. siječnja 2004.

¹⁹⁶ *Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata*, NN 117/03, članak 3., st. 2.

¹⁹⁷ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 144.

¹⁹⁸ *Ibid.*, str. 144. – prema Izvješću Ustavnog suda RH Hrv. saboru br. U-XA-2271/2002 od 12. studenoga 2002., NN 133/02

¹⁹⁹ Vrhovni sud RH, Rev-509/05-2 od 18. siječnja 2006.

²⁰⁰ Vrhovni sud RH, Rev-143/2006-2 od 2. ožujka 2006.

²⁰¹ *Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata*, NN 117/03, članak 5.

2.8. Odgovornost države na načelima društvene solidarnosti

2.8.1. Odgovornost države za naknadu štete prouzročene terorističkim aktima i uslijed javnih demonstracija

U današnjem suvremenom društvu akti terorizma nažalost postaju svakodnevna pojava koja svojim negativnim posljedicama utječe na živote ljudi diljem svijeta. Upravo iz tog razloga dolazi do pojačane potrebe zaštite žrtava akata terora, kao i zaštite žrtava koje su pretrpjele štete uslijed sve češćih javnih demonstracija.

Republika Hrvatska, osim postojeće prijetnje suvremenog terorizma, u svojoj se nedavnoj prošlosti našla suočena s aktima terora koje je, zbog istovremenog vođenja Domovinskog rata, bilo teško razlučiti od ratnih šteta. Do 1996. godine, ovo pitanje uređivao je *Zakon o obveznim odnosima*, točnije članak 180., prema kojem je Republika Hrvatska za ovakve štete odgovarala u potpunosti prema objektivnom kriteriju. Također, zakonodavac tada nije postavio ograničenja vezana za vrstu štete niti za visinu iznosa naknade štete.²⁰² *Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima*²⁰³ iz 1996., članak 180. je ukinut te je određeno da se postupci za naknadu štete, koji su bili pokrenuti prema odredbama istog članka, prekidaju. Postupci su se trebali nastaviti nakon donošenja posebnog propisa kojim bi se uredila odgovornost za štetu nastalu uslijed terorističkih akata, no takav je zakon donesen tek 2003. godine, što je značilo da je u navedenom periodu postojala pravna praznina u pogledu rješavanja ovakvih pitanja.

2003. godine donesen je *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*²⁰⁴, kojim se nakon 1996. godine konačno reguliralo ovo pitanje. Sudski postupci koji su bili prekinuti nakon ukidanja gore navedenog članka 180. starog *Zakona o obveznim odnosima*, nastavili su se prema odredbama *Zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*.²⁰⁵ U pogledu zastare takvih postupaka, isti zakon određuje da ukoliko je zastarni rok počeo teći prije 3. veljače 1996., isti nastavlja teći nakon stupanja na snagu ovog zakona, a ako je šteta nastala nakon 3. veljače 1996. godine, zastarni rok počinje teći stupanjem na snagu ovog zakona.²⁰⁶

Isti zakon temeljen je na nekim odredbama *Deklaracije Ujedinjenih naroda o osnovnim načelima pravednosti prema žrtvama zločina i zlorabe vlasti (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power)*²⁰⁷ te *Europske konvencije o*

²⁰² Stariji *Zakon o obveznim odnosima*, NN 53/91, 73/91, 3/94, članak 180.

²⁰³ *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima*, NN 7/96

²⁰⁴ *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*, NN 117/03

²⁰⁵ *Ibid.*, članak 10.

²⁰⁶ *Ibid.*, članak 11., st. 1. i 2.

²⁰⁷ *Deklaracija Ujedinjenih naroda o osnovnim načelima pravednosti prema žrtvama zločina i zlorabe vlasti (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power)*, <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r034.htm>, pristup: 15.09.2017.

obeštećenju žrtava nasilja (European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes)^{208, 209}.

Važno je napomenuti kako se ovdje više ne radi o klasičnoj odgovornosti države za štetu, temeljenoj na subjektivnom ili objektivnom kriteriju, već je ona svedena na preuzimanje odgovornosti od strane države za štetu koja nije posljedica nezakonitog ili nepravilnog rada državnog tijela ili državnog službenika²¹⁰, već je ona nastala "...aktima terora i drugim aktima nasilja poduzetim s ciljem teškog narušavanja javnog reda zastrašivanjem i izazivanjem osjećaja nesigurnosti građana te uslijed demonstracija i drugih oblika masovnog izražavanja raspoloženja na javnim mjestima."²¹¹ Država tu odgovornost preuzima na načelima društvene solidarnosti, ravnomjernog snošenja javnog tereta te pravičnog i brzog obeštećenja.²¹²

Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija definira teroristički akt u smislu istog zakona kao "...akt nasilja izvršen u pravilu iz političkih pobuda s ciljem izazivanja straha, užasa i osjećaja osobne nesigurnosti građana."²¹³ Kao osnovna obilježja akata terora, možemo izdvojiti primjenu nasilja i ostalih okrutnih i svirepih djela s ciljem izazivanja osjećaja straha i osobne nesigurnosti građana, s izraženom političkom pozadinom.²¹⁴ Sudska praksa ističe kako nije nužno da je akt nasilja poduzet samo iz političkih pobuda da bi se smatrao terorističkim aktom, već je dovoljna pretpostavka da ga se proglasi takvim činjenica da se tim činom namjeravao izazvati osjećaj straha i osobne nesigurnosti građana.²¹⁵ Kao dopunska obilježja akata terora javljaju se i nasumično odabiranje žrtve te izvršenje terorističkog akta u ime nalogodavca – terorističke organizacije.²¹⁶

Ipak, s obzirom da su se tijekom Domovinskog rata u Republici Hrvatskoj istodobno javljale štete nastale uslijed terorističkih akata kao i ratne štete, vrlo je važno istaknuti njihovu razliku, s obzirom da Republika Hrvatska ne odgovara za ratne štete neovisno o tome je li ih počinila domaća ili strana vojska. Naime, ratne štete se definiraju kao "...štete u izravnoj uzročnoj vezi s ratnim činom koje se uobičajeno objašnjavaju posljedicom izvanrednog događaja (više sile), a ne lošeg funkcioniranja vojnoobrambenog sustava države..."²¹⁷

²⁰⁸ *Europska konvencija o obeštećenju žrtava nasilja (European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes)*, <https://rm.coe.int/1680079751>, pristup: 15.09.2017.

²⁰⁹ Bukovac Puvača, M.: *Odgovornost Republike Hrvatske za štetu prouzročenu terorističkim aktom*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 27, br. 1, str. 267. - 306., Rijeka, 2006.

²¹⁰ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 175.

²¹¹ *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*, NN 117/03, članak 1., st. 1.

²¹² *Ibid.*, članak 2.

²¹³ *Ibid.*, članak 1., st. 2.

²¹⁴ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 181.

²¹⁵ Vrhovni sud RH, Rev-328/07 od 4. srpnja 2007.

²¹⁶ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 181.

²¹⁷ *Ibid.*, str. 180.

Sudska praksa napominje kako su štete počinjene aktima terorizma i ratne štete slične u svojoj osnovi, no one se ipak međusobno razlikuju prema oblicima i karakteristikama nasilja, sredstvima kojima je štetna radnja izvršena, svojim motivima i ciljevima, vremenu i mjestu počinjenja štetne radnje te okolnostima počinjenja štetne radnje.²¹⁸ Ukoliko država to želi, odgovornost za ratne štete moguće je urediti posebnim propisima.²¹⁹

Što se tiče šteta počinjenih aktima nasilja uslijed javnih manifestacija ili demonstracija, bitne pretpostavke za ostvarenje odgovornosti države u ovim slučajevima su da su se navedene manifestacije ili demonstracije odvijale na javnim mjestima kao što su trgovi, ulice i slična mjesta te da su štete prouzročene djelovanjem mase sudionika istih.²²⁰

Država ima obvezu naknaditi nastalu štetu u ovim slučajevima bez obzira na to je li osoba štetnik utvrđena, kazнено progonjena ili je proglašena krivom.²²¹ Osobama oštećenima smatraju se osobe kojima je nanesena šteta, ali i osobe kojima je šteta prouzročena sprječavanjem štetne radnje ili pružanjem pomoći žrtvama.²²² Ipak, oštećenici koji su štetu uzrokovali svojim sudjelovanjem u organiziranju, poticanju, izvršenju, pomaganju ili pripremanju štetne radnje, oštećenici koji su pripadnici terorističke organizacije ili iskupine koja je uzrokovala štetu, kao i osobe koje su zatajle obavijesti važne za sprječavanje štetne radnje i uhićenje počinitelja, nemaju pravo na naknadu štete.²²³ Oštećene osobe koje su sudjelovale u sprječavanju ili u otklanjanju posljedica štetne radnje po službenoj ili radnoj dužnosti imaju pravo na naknadu štete.²²⁴

U pogledu naknade štete, Zakon je postavio neka ograničenja. Konkretno, oštećena osoba imat će pravo na naknadu samo one štete koja je posljedica smrti, tjelesne povrede ili oštećenja zdravlja.²²⁵ Također, oštećenik ima pravo na naknadu 60 % od iznosa utvrđene štete te mu ukupna šteta ne može biti naknađena u iznosu preko 350.000,00 kuna.²²⁶

Kada Republika Hrvatska isplati naknadu štete oštećenoj osobi, po samom zakonu na nju prelaze sva oštećenikova prava prema štetniku ili Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje, do visine isplaćene naknade.²²⁷ Ipak, ovdje ne možemo govoriti o pravu regresa države u klasičnom smislu jer ovdje država ne odgovara prema načelu uzročnosti odgovarajući za drugog – štetnika te s njim nije u određenom odnosu. Država na temelju svog dobrovoljnog čina stupa u položaj oštećenika i kao takva ima pravo od štetnika zahtijevati

²¹⁸ Vrhovni sud RH, Rev-156/07 od 7. ožujka 2007.

²¹⁹ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 180.

²²⁰ *Ibid.*, str. 182.

²²¹ *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*, NN 117/03, članak 3.

²²² *Ibid.*, članak 4.

²²³ *Ibid.*, članak 5., st. 1.

²²⁴ *Ibid.*, članak 5., st. 2.

²²⁵ *Ibid.*, članak 7., st. 1.

²²⁶ *Ibid.*, članak 7., st. 2.

²²⁷ *Ibid.*, članak 7., st. 3.

povrat isplaćene naknade.²²⁸ S obzirom da postoji mogućnost da štetnik ostane nepoznat, kao rok zastare u kojem država ima pravo tražiti povrat isplaćenog iznosa naknade štete od štetnika, uzima se privilegirani rok iz *Zakona o obveznim odnosima*, što znači da zahtjev za povrat isplaćenog iznosa zastarijeva istekom vremena određenog za zastaru kaznenog progona.²²⁹ Uvjet za primjenu ove odredbe je da se štetnik mora utvrditi i da mora biti pravomoćno osuđen u kaznenom postupku.²³⁰

U pogledu nastalih materijalnih šteta, takve štete popravljaju se u obliku obnove oštećenih ili uništenih materijalnih dobara na cijelom teritoriju Republike Hrvatske, prema *Zakonu o obnovi*.²³¹ U slučaju kada je materijalna šteta na obiteljskoj kući bila prouzročena terorističkim aktom, odlučeno je da se takva šteta popravja obnovom oštećenih i uništenih materijalnih dobara prema gore navedenom zakonu.²³² Sudska praksa u jednom slučaju ističe kako ne postoji zakonska osnova oštećenika prema kojoj bi on mogao zahtijevati isplatu novčane odštete umjesto obnove kuće.²³³ Što se tiče šteta nastalih na pokretninama uslijed terorističkog akta, za iste se također traži primjena odredbi *Zakona o obnovi*.²³⁴

Kako bi ostvario svoje pravo na naknadu štete nastale uslijed terorističkog akta ili javne manifestacije ili demonstracije, oštećenik mora podnijeti zahtjev za naknadu štete Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske.²³⁵ Ukoliko se između Državnog odvjetništva i oštećenika sklopi izvansudska nagodba o naknadi štete, tada takva nagodba dobiva snagu ovršne isprave.²³⁶ U slučaju da Državno odvjetništvo u roku od 60 dana ne odluči o oštećenikovom zahtjevu ili ukoliko oštećenik ne prihvati ponudu Državnog odvjetništva o sklapanju izvansudske nagodbe, oštećenik može pokrenuti sudski postupak kako bi ostvario svoje pravo na naknadu štete.²³⁷ Takvi sudski postupci su žurni.²³⁸

²²⁸ Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Ćurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović, H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 188.

²²⁹ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 231., st. 1.

²³⁰ Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Ćurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović, H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 188.

²³¹ *Zakon o obnovi*, NN 24/96, 54/96, 87/96, 57/00, 38/09, 45/11, 51/13

²³² *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*, NN 117/03, članak 8.

²³³ Vrhovni sud RH, Rev-983/06 od 29. kolovoza 2007.

²³⁴ Vrhovni sud RH, Rev-571/07 od 13. lipnja 2007.

²³⁵ Vrhovni sud RH, Rev-896/07 od 28. studenog 2007.

²³⁶ *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*, NN 117/03, članak 9., st. 1.

²³⁷ Ibid., članak 9., st. 2.

²³⁸ Ibid., članak 9., st. 3.

²³⁹ Ibid., članak 9., st. 4.

2.8.2. Odgovornost države za štetu žrtvama kaznenih djela

Na načelima društvene solidarnosti i pravednosti, Republika Hrvatska obvezala se isplatiti novčanu naknadu za štetu žrtvama kaznenih djela počinjenih s namjerom.²⁴⁰

*Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela*²⁴¹ temelji se na odredbama *Direktive 2004/80/EZ (Council Directive 2004/80 EC)*²⁴² od 29. travnja 2004. godine te na odredbama *Europske konvencije o naknadi štete žrtvama kaznenih djela nasilja (European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes)*^{243, 244}.

Isti Zakon stupio je na snagu na dan ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju.²⁴⁵ Kako bi se ovakav zakon mogao uspješno provoditi, sredstva za njegovu provedbu osigurana su u državnom proračunu Republike Hrvatske, u segmentu rada Ministarstva pravosuđa.²⁴⁶

Zakon prilikom određivanja osoba koje imaju pravo na naknadu štete razlikuje pojmove neposredne i posredne žrtve. Neposredna žrtva definirana je kao "... osoba koja je pretrpjela teške tjelesne ozljede ili teško narušenje zdravlja kao posljedicu kaznenog djela nasilja"²⁴⁷ te kao "osoba koja je pretrpjela teške tjelesne ozljede ili teško narušenje zdravlja za vrijeme počinjenja namjernoga kaznenog djela nasilja prema drugoj osobi, ako nije sudjelovala u počinjenju toga kaznenog djela, pokušavajući spriječiti počinjenje kaznenog djela, pomažući policiji pri uhićenju počinitelja te pružajući pomoć drugoj žrtvi kaznenog djela."²⁴⁸ Zakon određuje i da, kada kazneno djelo u smislu ovog Zakona prouzroči smrt neposredne žrtve, pravo na naknadu ima posredna žrtva.²⁴⁹

Posrednim žrtvama smatraju se "...bračni drug, izvanbračni drug, dijete, roditelj, posvojenik, posvojitelj, maćeha, očuh, pastarak neposredne žrtve i osoba s kojom je neposredna žrtva živjela u istospolnoj zajednici" te "...djed, baka i unuk, ako je jedan od njih neposredna žrtva, u slučaju kad je između njih postojala trajnija zajednica života, a baka i djed su zamjenjivali roditelje."²⁵⁰

²⁴⁰ *Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela*, NN 80/08, 27/11, članak 1. i 2.

²⁴¹ Ibid.

²⁴² *Direktiva 2004/80/EZ (Council Directive 2004/80 EC)* od 29. travnja 2004. godine, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:261:0015:0018:en:PDF>, pristup: 15.09.2017.

²⁴³ *Europska konvencija o naknadi štete žrtvama kaznenih djela nasilja (European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes)*, <https://rm.coe.int/1680079751>, pristup: 15.09.2017.

²⁴⁴ Bukovac Puvača, M.: *Državne naknade žrtvama kaznenih djela u Republici Hrvatskoj*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 34, br. 1, str. 333.-357., Rijeka, 2013.

²⁴⁵ *Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela*, NN 80/08, 27/11, članak 50.

²⁴⁶ Ibid., članak 42., st. 1.

²⁴⁷ Ibid., članak 5., st. 2.

²⁴⁸ Ibid., članak 5., st. 4.

²⁴⁹ Ibid., članak 5., st. 5.

²⁵⁰ Ibid., članak 5., st. 6. i 7.

Također, kazneno djelo u smislu ovog Zakona definirano je kao "...kazneno djelo počinjeno s namjerom uz primjenu sile ili povredom spolnog integriteta" te kao "...kazneno djelo dovođenja u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom kojim je prouzročena smrt, teška tjelesna ozljeda ili teško narušenje zdravlja jedne ili više osoba, a propisano je Kaznenim zakonom kao teži oblik temeljnoga kaznenog djela počinjenog s namjerom."²⁵¹

Žrtva može ostvariti pravo na naknadu zbog posljedica gore opisanog kaznenog djela koje je počinjeno na neposrednoj žrtvi, na teritoriju Republike Hrvatske, na hrvatskom brodu ili u hrvatskom zrakoplovu, bez obzira na mjesto gdje se nalazi žrtva u trenutku kada su nastupile posljedice tog kaznenog djela.²⁵² Pravo na naknadu vrijedi za žrtvu koja je državljanin Republike Hrvatske ili ima prebivalište u istoj ili je državljanin države članice Europske unije ili pak ima prebivalište u nekoj od država članica Europske unije.²⁵³ Također, da bi se ostvarilo pravo na naknadu, kazneno djelo mora biti evidentirano ili prijavljeno policiji ili državnom odvjetništvu kao kazneno djelo.²⁵⁴ Žrtve će imati pravo na naknadu bez obzira na to je li počinitelj takvog kaznenog djela otkriven i je li protiv njega pokrenut kazneni postupak.²⁵⁵

Pravo na naknadu štete bit će isključeno u slučaju da je šteta nastupila kao posljedica kaznenih djela protiv sigurnosti prometa.²⁵⁶ Također, pravo na ovu naknadu ne može ostvariti ovlaštenik koji već ostvaruje naknadu na temelju odredbi *Zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*^{257, 258}.

Što se tiče prava žrtve u pogledu naknada, Zakon za pojedine vrste naknada propisuje posebne odredbe. Tako se neposrednoj žrtvi, u pogledu naknade troškova zdravstvene zaštite, priznaje pravo na istu naknadu u visini vrijednosti zdravstvenog standarda koji se utvrđuje propisima obveznog zdravstvenog osiguranja u Republici Hrvatskoj.²⁵⁹ Ista naknada neće se priznavati ukoliko neposredna žrtva ostvaruje pravo na pokriće troškova po osnovi zdravstvenog osiguranja.²⁶⁰

Ostvarenje prava na naknadu za izgublenu zaradu može ostvariti neposredna žrtva i to u jednokratnom iznosu od maksimalno 35.000,00 kuna.²⁶¹

²⁵¹ Ibid., članak 5., st. 3.

²⁵² Ibid., članak 6.

²⁵³ Ibid., članak 7.

²⁵⁴ Ibid., članak 8., st. 1.

²⁵⁵ Ibid., članak 8., st. 2.

²⁵⁶ Ibid., članak 9.

²⁵⁷ *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*, NN 117/03

²⁵⁸ *Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela*, NN 80/08, 27/11, članak 48.

²⁵⁹ Ibid., članak 10., st. 1.

²⁶⁰ Ibid., članak 10., st. 2.

²⁶¹ Ibid., članak 11.

Kada govorimo o naknadi zbog gubitka uzdržavanja, važno je reći da pravo na njeno ostvarenje ima posredna žrtva koju je preminula neposredna žrtva uzdržavala.²⁶² Takva naknada priznaje se u jednokratnoj svoti, na temelju izračuna aktuaru. Prilikom njena izračuna, polazi se od najniže obiteljske mirovine koja je određena na temelju petogodišnjeg staža osiguranja te očekivanog trajanja razdoblja zakonskog uzdržavanja od strane preminule neposredne žrtve.²⁶³ Naknada se može ostvariti u maksimalnom iznosu od 70.000,00 kuna ukupno za sve posredne žrtve.²⁶⁴ Također, bitno je napomenuti da pravo na ovu naknadu ne može ostvariti posredna žrtva koja ostvaruje pravo na davanje iz obveznog mirovinskog osiguranja.²⁶⁵

Osoba koja je financirala uobičajene pogrebne troškove ostvaruje pravo na naknadu za iste, u visini od maksimalno 5.000,00 kuna.²⁶⁶

Na visinu naknade mogu utjecati okolnosti kao što su "...postupanje neposredne žrtve prije, u trenutku počinjenja kaznenog djela i nakon toga, doprinos neposredne žrtve nastanku i obujmu štete, je li neposredna žrtva i u kojem roku prijavila kazneno djelo nadležnim tijelima, osim ako to nije mogla učiniti iz opravdanih razloga te suradnja neposredne žrtve s policijom i nadležnim tijelima kako bi se počinitelj privedo pravdi."²⁶⁷ Ukoliko je neposredna žrtva pridonijela nastanku štete ili je pridonijela povećanju razmjera štete, takva žrtva ostvarivat će pravo samo na razmjerno sniženu naknadu.²⁶⁸ Traženje naknade se može odbiti ili se sama naknada može umanjiti u slučajevima kada je sama žrtva bila uključena u organizirani kriminal, tj. bila je pripadnik udružene zločinačke organizacije.²⁶⁹ Također, isto će se dogoditi ukoliko bi isplata cjelovite naknade bila suprotna načelu pravednosti, moralu ili javnom poretku.²⁷⁰

Prilikom prosudbe prava posredne žrtve na naknadu, također je važan način ponašanja neposredne žrtve.²⁷¹

U visinu naknade koja se isplaćuje žrtvi uračunata su primanja po osnovi zdravstvenog, mirovinskog i drugog osiguranja te primanja po drugim osnovama, izuzev dobrovoljnih osiguranja koja neposredna ili posredna žrtva plaćaju.²⁷²

²⁶² Ibid., članak 12., st. 1.

²⁶³ Ibid., članak 12., st. 2.

²⁶⁴ Ibid., članak 12., st. 4.

²⁶⁵ Ibid., članak 12., st. 1.

²⁶⁶ Ibid., članak 13.

²⁶⁷ Ibid., članak 14., st. 1.

²⁶⁸ Ibid., članak 14., st. 2.

²⁶⁹ Ibid., članak 14., st. 3.

²⁷⁰ Ibid., članak 14., st. 4.

²⁷¹ Ibid., članak 14., st. 5.

²⁷² Ibid., članak 15., st. 1. i 2.

Kod prijenosa prava na naknadu i nasljeđivanja iste, primjenjuju se odredbe *Zakona o obveznim odnosima*^{273, 274}.

Prilikom odlučivanja o pravu na naknadu ovakvih šteta, nadležan je Odbor za novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela²⁷⁵, kojeg imenuje Vlada Republike Hrvatske na mandat od četiri godine uz mogućnost ponovnog imenovanja.²⁷⁶ Odbor se sastoji od predsjednika i četiri člana te dvojice zamjenika svakog od navedene petorice.²⁷⁷ Predsjednika i njegove zamjenike čine suci Vrhovnog suda Republike Hrvatske²⁷⁸, dok su članovi Odbora i zamjenici članova – zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske, predstavnik civilnog društva u području zaštite žrtava kaznenih djela, predstavnik nadležnog ministarstva te stručnjak na području zdravstva ili socijalne skrbi.²⁷⁹ Rad Odbora vezan uz odlučivanje o zahtjevima za naknadu štete odvija se na sjednicama Odbora.²⁸⁰

Policija, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske i sudovi su dužni informirati žrtve, usmenim ili pisanim putem, koje prema *Zakonu o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela* ostvaruju pravo na naknadu. Također, dužni su im ustupiti i informacije o tijelu kojem se moraju obratiti da bi mogli ostvariti to pravo.²⁸¹ Uz sve navedeno, dužni su osobama koje imaju pravo na ostvarenje naknade dati potrebne obrasce za podnošenje zahtjeva za ostvarenje iste te dati im sve popratne informacije o ispunjenju zahtjeva i potrebnoj dodatnoj dokumentaciji.²⁸²

Osoba koja misli da prema *Zakonu o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela* ostvaruje pravo na naknadu, mora podnijeti zahtjev za pokretanje postupka na propisanom obrascu Ministarstvu pravosuđa.²⁸³ Rok za podnošenje takvog zahtjeva iznosi najviše 6 mjeseci od dana počinjenja kaznenog djela iz zahtjeva za naknadu.²⁸⁴ Ukoliko takva osoba nije mogla podnijeti zahtjev u propisanom roku, a za to je imala opravdane razloge, rok za podnošenje zahtjeva joj se produljuje na još 3 mjeseca od dana kada prestanu postojati takvi razlozi, a zahtjev je u konačnici dužna podnijeti najkasnije u roku od 3 godine od počinjenja kaznenog djela.²⁸⁵ U slučaju kada je žrtva maloljetna ili kada se radi o osobi lišenoj

²⁷³ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

²⁷⁴ *Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela*, NN 80/08, 27/11, članak 16.

²⁷⁵ Ibid., članak 17., st. 1.

²⁷⁶ Ibid., članak 18., st. 1.

²⁷⁷ Ibid., članak 17., st. 1.

²⁷⁸ Ibid., članak 17., st. 2.

²⁷⁹ Ibid., članak 17., st. 3.

²⁸⁰ Ibid., članak 20., st. 1.

²⁸¹ Ibid., članak 23., st. 1. i 2.

²⁸² Ibid., članak 23., st. 3.

²⁸³ Ibid., članak 24., st. 1. i 2.

²⁸⁴ Ibid., članak 25., st. 1.

²⁸⁵ Ibid., članak 25., st. 2.

poslovne sposobnosti, za koju zakonski zastupnik nije podnio zahtjev u propisanom roku od 6 mjeseci od dana počinjenja kaznenog djela, smatra se da rok od 6 mjeseci počinje teći od dana kada osoba navrší 18 godina ili od dana kada je nastupanjem punoljetnosti žrtve pokrenut kazneni postupak ili pak od dana kada je osobi vraćena poslovna sposobnost.²⁸⁶

Govoreći o samom zahtjevu za naknadu štete, propisano je da se isti mora podnijeti na hrvatskom jeziku te da mora sadržavati:

1. "...osobne podatke o podnositelju zahtjeva, odnosno žrtvi ako nije ista osoba kao podnositelj zahtjeva: ime i prezime, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, adresu prebivališta ili boravišta, radno mjesto i adresu poslodavca, identifikacijsku oznaku u skladu s propisima države čiji je državljanin;
2. opis kaznenog djela (datum, mjesto i okolnosti počinjenja);
3. opis posljedica kaznenog djela;
4. datum kad je žrtva prijavila počinjeno kazneno djelo nadležnim tijelima;
5. navod je li žrtvi poznato vodi li se protiv počinitelja kazneni postupak, pred kojim sudom i pod kojim poslovnim brojem predmeta;
6. navod o vrsti i visini naknade koju je žrtva ostvarila iz drugih pravnih osnova;
7. vrstu i visinu naknade koju žrtva zahtijeva."²⁸⁷

Navedeni zahtjev mora biti popraćen ispravama koje žrtva prilaže kako bi dokazala državljanstvo ili prebivalište, potvrdom policije o evidentiranosti i prijavljenosti djela kao kaznenog djela, medicinskom dokumentacijom koja dokazuje da je neposredna žrtva pretrpjela teške tjelesne ozljede ili joj je zdravlje teško narušeno uslijed navedenog kaznenog djela, smrtnim listom ukoliko je zbog posljedica kaznenog djela neposredna žrtva preminula, izjavom žrtve o pravu na naknadu za određene vrste šteta te drugim ispravama kojima raspolaže žrtva, a čije je postojanje važno za postupak dokazivanja činjenica.²⁸⁸ Ukoliko je potrebno, Ministarstvo pravosuđa može pozvati žrtvu koja je podnijela zahtjev da isti dopuni dodatnim dokazima u roku od najviše 30 dana.²⁸⁹

Što se tiče troškova postupka, Zakon ovdje olakšava položaj žrtve koja je oslobođena plaćanja upravnih pristojbi kao i troškova prevođenja i troškova vještačenja, koje plaća država.²⁹⁰

Gore navedeni Odbor, odlučit će o zahtjevu za naknadu štete u roku od 60 dana od dana primitka zahtjeva koji je potpun.²⁹¹ Odbor može zahtjev odbaciti iz razloga njegove

²⁸⁶ Ibid., članak 25., st. 3.

²⁸⁷ Ibid., članak 26., st. 1. i 2.

²⁸⁸ Ibid., članak 27., st. 1.

²⁸⁹ Ibid., članak 27., st. 3.

²⁹⁰ Ibid., članak 29., st. 1. i 2.

²⁹¹ Ibid., članak 32., st. 2.

nepravodobnosti ili nedopuštenosti, odnosno zbog njegove neurednosti ili nepotpunosti pod uvjetom da podnositelj zahtjeva nije dopunio ili ispravio isti u danom roku, može u cijelosti ili djelomično usvojiti navedeni zahtjev i odrediti iznos naknade koju žrtva ostvaruje ili može odbiti zahtjev kao neosnovan.²⁹² Žalba protiv rješenja Odbora o zahtjevu za naknadu štete nije dopuštena, no žrtva može pokrenuti upravni spor.²⁹³

Ministarstvo pravosuđa je dužno, na temelju rješenja Odbora o zahtjevu na naknadom kojim se određuje plaćanje iste, isplatiti naknadu štete žrtvi u roku od 3 dana od dana dostave rješenja.²⁹⁴

Republika Hrvatska, isplatom naknade žrtvi, stječe sva prava žrtve prema počinitelju kaznenog djela do iznosa isplaćene naknade. Početak zastare tog prava države počinje teći danom kada je državno odvjetništvo u postupku obaviješteno o isplati naknade žrtvi.²⁹⁵ S obzirom da je vidljivo da se ovdje ne primjenjuje privilegirani zastarni rok iz *Zakona o obveznim odnosima*²⁹⁶, Republika Hrvatska stavljena je u znatno nepovoljniji položaj.²⁹⁷

U slučaju da se utvrdi da je osoba koja nastupa u svojstvu žrtve stekla pravo na naknadu na temelju lažnih podataka i/ili da je nadležnom tijelu zatajila činjenice važne za postupak, tada Republika Hrvatska može zahtijevati vraćanje isplaćenog iznosa od žrtve. Isto pravo država ima i u slučaju kada, nakon isplate naknade žrtvi, nadležno tijelo utvrdi da navedeno kazneno djelo ne postoji.²⁹⁸

Ukoliko je žrtvin zahtjev za naknadu štete od strane države u postupku, to ne isključuje njeno pravo da traži naknadu štete izravno od počinitelja kaznenog djela. U slučaju da žrtva ostvari isplatu određenog iznosa naknade izravno od štetnika, ta naknada će se uračunati u iznos naknade koju je žrtva zahtijevala od države.²⁹⁹ Ako je štetnik svojom naknadom u potpunosti namirio žrtvinu štetu, tada će država odbiti zahtjev žrtve ili će donijeti odluku da se naknada žrtvi ne isplati ako je postupak već dovršen, a naknada još nije isplaćena.³⁰⁰ U slučaju da je država već isplatila naknadu, a žrtva je dijelom ili u cijelosti ostvarila pravo na naknadu od štetnika, država će imati pravo regresa od žrtve za iznos glavnice, najviše do plaćenog iznosa.³⁰¹

²⁹² Ibid., članak 33.

²⁹³ Ibid., članak 34., st. 5.

²⁹⁴ Ibid., članak 35.

²⁹⁵ Ibid., članak 39., st. 1. i 2.

²⁹⁶ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 231., st. 1.

²⁹⁷ Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Ćurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović, H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 190.

²⁹⁸ *Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela*, NN 80/08, 27/11, članak 40.

²⁹⁹ Ibid., članak 41., st. 1. i 2.

³⁰⁰ Ibid., članak 41., st. 3.

³⁰¹ Ibid., članak 41., st. 4.

2.9. Odgovornost države za štetu nastalu u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji

Republika Hrvatska, kao jedna od sastavnica nekadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (u daljnjem tekstu: SFRJ), jedna je od pravnih sljednica iste te kao takva odgovara za štete nastale u bivšoj SFRJ, za koje je prema tada važećim propisima odgovarala i sama SFRJ.

Postupci vođeni za naknadu ovakvih vrsta šteta, prekinuli su se 1999. godine donošenjem *Zakona o dopunama Zakona o obveznim odnosima*.³⁰² Od 31. srpnja 2003. godine, točnije stupanjem na snagu *Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu nastalu u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji za koju je odgovarala bivša Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija*, nastavili su se ranije prekinuti postupci za naknadu takvih šteta.³⁰³

Tim Zakonom, Republika Hrvatska preuzela je na sebe odgovornost za štete nastale u bivšoj SFRJ, za koje je tada odgovarala SFRJ prema važećim propisima, "...ako se razboritim i pravičnim prosuđivanjem svih okolnosti konkretnog slučaja, posebice državljanstva, prebivališta, trajnog boravišta, odnosno sjedišta oštećenika i štetnika, mjesta štetne radnje i nastalih štetnih posljedica, načina uzrokovanja štete i drugih okolnosti odmjerenih u njihovoj ukupnosti, može zaključiti da je Republika Hrvatska, od svih drugih država – pravnih sljednica bivše SFRJ, u najbližoj vezi s konkretnom štetom."³⁰⁴ Takva najbliža veza postoji ako je oštećena osoba u vremenu kada se zbio štetni događaj bila državljanin bivše Socijalističke Republike Hrvatske ili pravna osoba s registriranim sjedištem na teritoriju bivše Socijalističke Republike Hrvatske, kao i kada je šteta počinjena na državnom teritoriju Republike Hrvatske.³⁰⁵

Tako imamo primjer odgovornosti Republike Hrvatske zbog njene najbliže veze sa štetom u slučaju kada se tužitelj, slovenski državljanin koji prebiva i boravi u Republici Sloveniji, ozlijedio 1981. godine, za vrijeme odsluženja vojnog roka u Zadru. Utvrđeno je da se štetni događaj zbio u Zadru, da je tužitelj liječen u Zadru i u Splitu te da su nadležna tijela sa sjedištem u Zadru i Splitu utvrdila da je isti nesposoban za vojnu službu, čime je dokazana gore navedena najbliža veza.³⁰⁶ Također, sudska praksa smatra dokazanom tzv. najbližu vezu i potvrđuje odgovornost Republike Hrvatske za štetu u slučaju kada je prometnu nesreću 1972. godine na hrvatskom teritoriju prouzročilo vojno vozilo bivše Jugoslavenske narodne armije, a oštećenik je bio hrvatski državljanin.³⁰⁷

³⁰² *Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima*, NN 112/99

³⁰³ *Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu nastalu u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji za koju je odgovarala bivša Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija*, NN 117/03, članak 5.

³⁰⁴ *Ibid.*, članak 1., st. 1.

³⁰⁵ *Ibid.*, članak 1., st. 2.

³⁰⁶ Vrhovni sud RH, Rev-761/05 od 12. listopada 2005.

³⁰⁷ Vrhovni sud RH, Rev-1134/07 od 28. studenoga 2007.

Zakon državljanima drugih država sljednica bivše SFRJ i pravnim osobama sa sjedištem na području drugih država bivše SFRJ također daje pravo na naknadu štete po istoj osnovi uz ispunjenje dodatnog uvjeta – načelo reciprociteta tj. uzajamnosti.³⁰⁸ Sudska praksa ovdje ističe kako takva odredba vrijedi samo u slučaju da se i državljanima današnje Republike Hrvatske u jednoj od tih država priznaje pravo na naknadu štete nastale u bivšoj SFRJ po istoj osnovi.³⁰⁹

Prilikom odlučivanja o zahtjevu za naknadu štete, primjenjuju se pravni propisi koji su bili na snazi u vrijeme uzrokovanja štete, uz uvjet da su u suglasnosti s Ustavom Republike Hrvatske.³¹⁰

Također, Zakon ne ukida Republici Hrvatskoj pravo da, s obzirom na dogovor država sljednica bivše SFRJ o načinu raspodjele obveza iste za plaćanje naknade štete nastale u bivšoj SFRJ, od drugih država sljednica traži vraćanje iznosa plaćenih po osnovi naknade štete na temelju ovog Zakona.³¹¹

2.10. Zahtjev za mirno rješenje spora

Mirno rješavanje sporova relativno je nov institut u pravosudnom sustavu, koji je svoj globalni i regionalni razvoj doživio na početku 21. stoljeća.³¹² Pod pojmom mirno rješavanje sporova možemo obuhvatiti "...sve metode čiji je cilj da stranke u sporu same dođu do njegova rješenja, bez potrebe za meritornom odlukom o sporu od strane nadležnog suda."³¹³

Kao metode mirnog rješavanja sporova, možemo spomenuti mirenje odnosno medijaciju, pojedinačne metode u obliku izravnih pregovora stranaka u sporovima u kojima Republika Hrvatska nastupa kao jedna od stranaka te postupke mirnog rješavanja radnih sporova kroz podnošenje zahtjeva za zaštitu prava radnika.³¹⁴

Prednosti i razlozi ovakvog načina rješavanja sporova su višestruki. S jedne strane imamo državu kao stranku u sporu kojoj su u interesu učinkovitost, brzina i uspješnost rješavanja sporova, rasterećivanje rada sudova te ekonomičnost vođenja postupaka, kao i očuvanje cjelokupnog dojma pravne sigurnosti. Druga strana u sporu također dijeli slične interese.³¹⁵

³⁰⁸ *Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu nastalu u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji za koju je odgovarala bivša Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija*, NN 117/03, članak 2.

³⁰⁹ Vrhovni sud RH, Rev-761/05 od 12. listopada 2005.

³¹⁰ *Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu nastalu u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji za koju je odgovarala bivša Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija*, NN 117/03, članak 4.

³¹¹ Ibid., članak 6., st. 2.

³¹² Uzelac, A., Aras, S., Maršić, M., Mitrović, M., Kauzlarčić, Ž., Stojčević, P.: *Aktualni trendovi mirnog rješavanja sporova u Hrvatskoj: dosezi i ograničenja*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, v. 60, br. 3, str. 1264.-1308., Zagreb, 2010.

³¹³ Ibid.

³¹⁴ Ibid.

³¹⁵ Ibid.

Mirno rješavanje sporova u kojima država nastupa kao jedna od strana uvedeno je u hrvatski pravosudni sustav 2003. godine novelom *Zakona o parničnom postupku*, kroz članak 186. a.³¹⁶

Trenutni *Zakon o parničnom postupku* popisuje kako je osoba, koja želi podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske, prije podnošenja iste dužna podnijeti zahtjev za mirno rješenje spora državnom odvjetništvu koje je stvarno i mjesto nadležno za zastupanje na sudu pred kojim osoba namjerava podnijeti navedenu tužbu. Zahtjev za mirno rješenje spora mora imati isti sadržaj kao i tužba.³¹⁷ Dakle, mora sadržavati "...određen zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojima tužitelj temelji zahtjev, dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, a i druge podatke koje mora imati svaki podnesak."³¹⁸ U slučaju da nije navedena pravna osnova tužbenog zahtjeva, sud će ipak postupiti po tužbi.³¹⁹ Također, zastarni rok zastaje danom podnošenja zahtjeva za mirno rješenje spora³²⁰ te se vrijeme zastoja tada ne uračunava u rok zastare.

Odredba o obvezi podnošenja zahtjeva za mirno rješenje spora ne vrijedi ukoliko je u nekom posebnom propisu, koji se tiče određenog slučaja, propisan rok za podnošenje tužbe³²¹ jer bi propisani rok za podnošenje tužbe mogao biti kraći od vremena u kojem je potrebno odlučiti o podnesenom zahtjevu.

U slučaju da je zahtjev za mirno rješenje spora podnesen državnom odvjetništvu koje nije nadležno, tada to državno odvjetništvo mora zaprimljeni zahtjev dostaviti nadležnom državnom odvjetništvu i mora obavijestiti stranku o tome.³²²

Ukoliko se između oštećenika i nadležnog državnog odvjetništva postigne nagodba na temelju podnijetog zahtjeva o mirnom rješenju spora, tada ta nagodba ima svojstvo ovršne isprave³²³, što predstavlja značajno jamstvo u slučaju da država kao dužnik odbije ispuniti svoju obvezu po nagodbi. Nagodba postaje ovršna isprava u trenutku njezina potpisivanja od strane ovlaštene osobe u nadležnom državnom odvjetništvu te ovjerom potpisa pečatom istog državnog odvjetništva.³²⁴

U slučaju da podneseni zahtjev za mirno rješenje spora ne bude prihvaćen od strane nadležnog državnog odvjetništva ili se o njemu ne odluči u roku od 3 mjeseca od dana njegova podnošenja, oštećenik tj. podnositelj zahtjeva tada može podnijeti tužbu nadležnom

³¹⁶ *Zakon o parničnom postupku*, NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, članak 186.a

³¹⁷ *Zakon o parničnom postupku*, NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, članak 186.a, st. 1.

³¹⁸ *Ibid.*, članak 186., st. 1.

³¹⁹ *Ibid.*, članak 186., st. 3.

³²⁰ *Ibid.*, članak 186.a, st. 3.

³²¹ *Ibid.*, članak 186.a, st. 1.

³²² *Ibid.*, članak 186.a, st. 2.

³²³ *Ibid.*, članak 186.a, st. 4.

³²⁴ *Ibid.*, članak 186.a, st. 9.

sudu i pokrenuti parnični postupak.³²⁵ U slučaju neslaganja strana oko zahtjeva, bitno je naglasiti da se u samom postupku podnošenja zahtjeva radi mogućeg sklapanja nagodbe zapravo radi o pregovorima u smislu *Zakona o obveznim odnosima* pa se primjenjuje odredba da pregovori koji prethode sklapanju ugovora ne obvezuju njihove stranke³²⁶ te se oštećenik može nastaviti boriti za svoje pravo pokretanjem parničnog postupka, odnosno podnošenjem tužbe.

Tužba protiv Republike Hrvatske, podnesena nadležnom sudu prije donošenja odluke o zahtjevu za mirno rješenje spora, odnosno prije isteka roka od 3 mjeseca od dana podnošenja zahtjeva, bit će odbačena od strane suda.³²⁷ Sudska praksa pokazuje kako je Vrhovni sud Republike Hrvatske odbio reviziju tužitelja kao neosnovanu u slučaju kada je tužitelj podnio zahtjev za mirno rješenje spora nadležnom državnom odvjetništvu, a ono nije donijelo odluku o zahtjevu kroz neko vrijeme. Ipak, njegov zahtjev za revizijom pred Vrhovnim sudom odbijen je zbog toga što je tužbu podnio prije isteka propisanog roka od tri mjeseca, u kojem je nadležno državno odvjetništvo obvezno dati odgovor.³²⁸

Vrhovni sud Republike Hrvatske odbio je zahtjev tužitelja za revizijom kao neosnovan u slučaju gdje je zahtjev za revizijom protiv pravomoćnog drugostupanjskog rješenja izjavio tužitelj "...zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 1. u svezi čl. 186.a Zakona o parničnom postupku, navodeći da je tuženo potraživanje tužitelju ustupio vjerovnik N. G., koji se prethodno u skladu s odredbom čl. 186.a Zakona o parničnom postupku obratio nadležnom državnom odvjetništvu, te da ono o zahtjevu nije odlučilo u roku od tri mjeseca od njegovog podnošenja. Ocjenjuje da je time ispunjena procesnopravna pretpostavka za podnošenje tužbe iz čl. 186.a Zakona o parničnom postupku i u odnosu na tužitelja kao singularnog sukcesora."³²⁹ Tužitelj ovdje smatra kako nije bio dužan obratiti se nadležnom državnom odvjetništvu prije podnošenja tužbe jer je to već učinio njegov pravni prednik (ustupitelj N.G.) Tužitelj je predložio prihvaćanje revizije i ukidanje osporenog rješenja te vraćanje predmeta na ponovljeni postupak. Vrhovni sud je ovdje ocijenio kako "...prihvaća pravno shvaćanje osporenog rješenja da tužitelj nije oslobođen obveze prethodnog obraćanja nadležnom državnom odvjetništvu. Osoba koja namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske dužna se prije podnošenja tužbe obratiti nadležnom državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora (čl. 186.a. st. 1. Zakona o parničnom postupku). Ova zakonska odredba odnosi se na svaku osobu koja namjerava podnijeti tužbu. U pitanju je procesna pretpostavka za podnošenje tužbe, koja je vezana uz osobu koja namjerava podnijeti tužbu, a ne uz tražbinu koja se u parnici namjerava ostvarivati. Ugovorom o ustupanju od 21. siječnja 2006., na tužitelja su

³²⁵ Ibid., članak 186.a, st. 5.

³²⁶ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 251., st. 1.

³²⁷ *Zakon o parničnom postupku*, NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, članak 186.a, st. 6.

³²⁸ Vrhovni sud RH, Rev-493/08 od 13. siječnja 2010.

³²⁹ Vrhovni sud RH, Rev-1124/06 od 14. ožujka 2007.

mogla, osim same tražbine, prijeći u smislu odredbe čl. 81. Zakona o obveznim odnosima (“Narodne novine” broj 35/05) i sporedna prava vezana uz tu tražbinu (pravo prvenstvene naplate, hipoteka, založno pravo, pravo iz ugovora s jamcem, pravo na kamate, ugovornu kaznu i sl.), ali ne i pravo na podnošenje tužbe. Ustupanjem tražbine primatelj (cesionar) postaje vjerovnik i od njegove volje ovisi hoće li i na koji način ostvarivati tražbinu od dužnika, pa ako se odluči podnijeti tužbu, dužan je prije toga obratiti se nadležnom državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješenje spora, u smislu odredbe čl. 186.a. st. 1. Zakona o parničnom postupku.”³³⁰ Zaključno, Vrhovni sud je odlučio da s obzirom da tužitelj nije tako postupio, sudovi su pravilno, na temelju odredbe iz čl. 186.a. st. 6. Zakona o parničnom postupku, tužbu odbacili.³³¹

Može se zaključiti kako su podnošenje zahtjeva za mirno rješenje spora, kao i njegovo rješavanje u primjerenom roku, ključne pretpostavke za podnošenje tužbe. Također, nakon podnošenja zahtjeva za mirno rješenje spora, i država i podnositelj zahtjeva imaju pravo od suda tražiti da izvede dokaze za koje smatraju da su bitni radi utvrđivanja činjenica iz spora. Pritom se moraju primjenjivati odredbe *Zakona o parničnom procesu* o osiguranju dokaza. Dokaze može izvoditi i sudski savjetnik.³³²

Ove odredbe, odnosno postupci i rokovi ne vrijede samo u slučaju kada je posebnim zakonom propisan poseban postupak podnošenja zahtjeva za mirno rješenje spora nadležnom državnom odvjetništvu ili drugom tijelu.³³³ Primjerice, u postupcima za naknadu štete nastale uslijed terorističkih akata, javnih demonstracija ili manifestacija, oštećenik podnosi zahtjev za naknadu štete Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske te tada Državno odvjetništvo Republike Hrvatske ima rok od 60 dana za donošenje odluke o podnijetom zahtjevu za naknadu štete.³³⁴

2.11. Popravljanje štete

Pojam štete najčešće se definira kao “...štetnom radnjom prouzročena povreda nečijeg subjektivnog prava ili interesa.”³³⁵ U pravnoj teoriji razlikuju se imovinska (materijalna) šteta, neimovinska (nematerijalna) šteta, pozitivna (obična šteta) te negativna šteta (izmakla korist).³³⁶

³³⁰ Ibid.

³³¹ Ibid.

³³² *Zakon o parničnom postupku*, NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, članak 186.a, st. 10.

³³³ Ibid., članak 186.a, st. 7.

³³⁴ *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*, NN 117/03, članak 9., st. 1. i 3.

³³⁵ Klarić P., Vedriš, M.: *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 589.

³³⁶ Ibid., str. 589. – 594.

Zakon o obveznim odnosima, kao osnovni pravni propis u području odnosa odgovornosti za štetu, definira postojanje tri osnovna oblika štete – umanjeње nečije imovine ili tzv. obična šteta, sprječavanje povećanja nečije imovine ili izmakla korist te povrede prava osobnosti kao neimovinskog oblika štete.³³⁷

Umanjenje nečije imovine ili obična šteta "...predstavlja vrijednost za koju je oštećenik postao siromašniji."³³⁸ Sprječavanje povećanja nečije imovine tj. izmakla korist predstavlja "...dobitak kojem se netko nada po redovitom tijeku stvari ili prema posebnim okolnostima i bio bi ga ostvario da nije bilo štetne radnje."³³⁹ Treba napomenuti kako se u hrvatskom pravnom sustavu izgubljena zarada koju je uzrokovala tjelesna ozljeda ili smanjenje radne sposobnosti smatra pozitivnom odnosno običnom štetom, a ne negativnom štetom.³⁴⁰

Neimovinski ili nematerijalni oblici šteta definiraju se kao "...povrede subjektivnih neimovinskih prava ili interesa."³⁴¹ *Zakon o obveznim odnosima* iz 2005. godine po prvi je put takve vrste šteta definirao kao povrede prava osobnosti.³⁴² Smatra se da su osnovni oblici neimovinskih šteta kod fizičkih osoba povreda prava na život, tjelesno zdravlje (tjelesni ili fizički integritet), duševno zdravlje (duševni ili psihički integritet), ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života te na slobodu. Kod pravnih osoba to su povreda prava na ugled i dobar glas, ime odnosno tvrtku, poslovnu tajnu te na slobodu privređivanja.³⁴³

Da bi se neimovinska šteta dosudila, nije bitno da li već postoji imovinska šteta.³⁴⁴ U slučaju da oba oblika štete postoje istovremeno, takvi oblici štete mogu se kumulirati.³⁴⁵

2.11.1. Obujam naknade štete

S obzirom da posebni propisi koji uređuju odgovornost države za štetu ne propisuju točan obujam naknade štete, primjenjuje se opći propis obveznog prava – *Zakon o obveznim odnosima*, koji koristi načelo potpune naknade štete tj. propisuje da sud treba u obzir uzeti i okolnosti koje su nastupile poslije nastanka štete te dosuditi naknadu u potrebnom iznosu kako bi se materijalna situacija oštećene osobe vratila u stanje u kojem bi se nalazila da se štetna radnja ili propuštanje nije dogodilo.³⁴⁶ Ipak, postoje situacije u kojima sud može naložiti isplatu niže naknade od stvarnog iznosa štete, ako šteta nije uzrokovana s

³³⁷ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1046.

³³⁸ Klarić P., Vedriš, M.: *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 593.

³³⁹ Ibid., str. 593.

³⁴⁰ Ibid., str. 594.

³⁴¹ Ibid., str. 590.

³⁴² Stariji *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, članak 1046.

³⁴³ Klarić P., Vedriš, M.: *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 593.

³⁴⁴ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1100., st. 1.

³⁴⁵ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 244.

³⁴⁶ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1090.

namjerom ili iz krajnje nepažnje, a odgovorna osoba je slabijeg imovinskog stanja i isplata cjelokupnog iznosa naknade štete bi je dovela u stanje oskudice, kao i u slučaju da je štetnik štetu prouzročio radeći nešto korisno za oštećenika.³⁴⁷ Ukoliko je oštećenik sam pridonio vlastitoj šteti ili povećanju vlastite štete, tada on ima pravo samo na razmjerno sniženu naknadu.³⁴⁸

Neki posebni zakoni ipak propisuju granice naknade štete te time isključuju gore navedenu primjenu odredbi *Zakona o obveznim odnosima*. Primjer takvog zakona je *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*, koji određuje da se mogu naknađivati samo one štete koje su posljedica smrti, tjelesne povrede ili oštećenja zdravlja.³⁴⁹ Također, oštećenik ovdje ostvaruje pravo na naknadu od 60 % od iznosa utvrđene štete, s time da mu ukupna šteta ne može biti naknađena u iznosu preko 350.000,00 kuna.³⁵⁰

2.11.2. Popravljanje imovinske štete

Imovinska šteta može se popravljati uspostavom prijašnjeg stanja tj. naturalnom restitucijom ili putem novčane naknade. Oba oblika popravljanja štete moguće je i kumulirati.³⁵¹

Naturalnom restitucijom odgovorna je osoba dužna uspostaviti stanje prije nastanka štete.³⁵² Ukoliko naturalnom restitucijom nije moguće štetu popraviti u cijelosti, odgovorna osoba za preostali dio štete mora dati novčanu naknadu.³⁵³ Također, odgovorna osoba dužna je isplatiti novčanu naknadu i u situaciji kada naturalna restitucija nije moguća.³⁵⁴ Zakon također određuje da obveza naknađivanja štete dopijeva trenutkom nastanka štete.³⁵⁵

U slučaju iz sudske prakse, kada je država tužitelju protupravno i na nedopušten način oduzela vozilo koje nije vratila, ista odgovara za štetu te ima obvezu njena popravka vraćanjem vozila u stanje u kakvom je bilo u vrijeme oduzimanja ili je obvezna dati tužitelju naknadu u novcu za slučaj da je vozilo propalo.³⁵⁶

Kod materijalnih šteta na imovini nastalih uslijed terorističkih akata ili javnih demonstracija, šteta se popravlja u obliku obnove oštećenih ili uništenih materijalnih doba-

³⁴⁷ Ibid., članak 1091., st. 1. i 2.

³⁴⁸ Ibid., članak 1092., st. 1.

³⁴⁹ *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*, NN 117/03, članak 7., st. 1.

³⁵⁰ Ibid., članak 7., st. 2.

³⁵¹ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 245.

³⁵² *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1085., st. 1.

³⁵³ Ibid., članak 1085., st. 2.

³⁵⁴ Ibid., članak 1085., st. 3.

³⁵⁵ Ibid., članak 1086.

³⁵⁶ Vrhovni sud RH, Rev-1397/07 od 5. ožujka 2008.

ra, prema odredbama *Zakona o obnovi*.³⁵⁷ U sudskoj praksi nalazimo slučaj kada je odlučeno da se materijalna šteta na obiteljskoj kući, nastala uslijed terorističkog akta, popravljaju obnovom prema navedenom Zakonu.³⁵⁸ Također, istaknuto je i kako ne postoji zakonska osnova da se u ovakvim slučajevima umjesto obnove kuće zahtijeva isplata novčane odštete.³⁵⁹ Štete na pokretninama, nastale uslijed terorističkih akata, također podliježu obnovi prema istom Zakonu.³⁶⁰

Novčana naknada, u obliku doživotne ili vremenski određene novčane rente, određuje se uvijek u slučaju smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja.³⁶¹ Takva renta plaća se mjesečno unaprijed.³⁶² Također, vjerovnik odnosno oštećena osoba ima pravo zahtijevati osiguranje za isplatu rente, osim u slučaju kada okolnosti za to ne bi bile opravdane.³⁶³ U slučaju da dužnik ne da osiguranje vjerovniku, vjerovnik umjesto rente može zahtijevati isplatu jednog ukupnog iznosa čija se visina određuje prema visini rente i procijenjenom trajanju vjerovnikova života, uz odbitak pripadajućih kamata.³⁶⁴ Ukoliko postoje neki ozbiljni razlozi, vjerovnik i u drugim slučajevima može zahtijevati isplatu jednog ukupnog iznosa umjesto isplaćivanja rente.³⁶⁵

Visina naknade imovinske štete određuje se prema cijenama važećima u vrijeme donošenja sudske odluke, osim u slučaju da posebni zakon ne uređuje drukčije.³⁶⁶ Kada se ocjenjuje visina naknade kod izmakle koristi, sud u obzir uzima "...dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovitom tijeku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem."³⁶⁷ U slučajevima uništenja ili oštećenja stvari kaznenim djelom iz namjere, sud može odrediti visinu naknade prema afekcijskoj cijeni tj. vrijednosti koju je stvar imala za oštećenu osobu.³⁶⁸

Na zahtjev oštećenika sud može povećati rentu, ali može ju i sniziti ili ukinuti na zahtjev samog štetnika ukoliko su se znatno promijenile okolnosti iz vremena donošenja prvotne odluke o dosuđenoj naknadi.³⁶⁹

³⁵⁷ *Zakon o obnovi*, NN 24/96, 54/96, 87/96, 57/00, 38/09, 45/11, 51/13

³⁵⁸ Vrhovni sud RH, Rev-983/06 od 29. kolovoza 2007.

³⁵⁹ Vrhovni sud RH, Rev-571/07 od 13. lipnja 2007.

³⁶⁰ Vrhovni sud RH, Rev-896/07 od 28. studenog 2007.

³⁶¹ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1088., st. 1.

³⁶² *Ibid.*, članak 1088., st. 2.

³⁶³ *Ibid.*, članak 1088., st. 3.

³⁶⁴ *Ibid.*, članak 1088., st. 4.

³⁶⁵ *Ibid.*, članak 1088., st. 5.

³⁶⁶ *Ibid.*, članak 1089., st. 2.

³⁶⁷ *Ibid.*, članak 1089., st. 3.

³⁶⁸ *Ibid.*, članak 1089., st. 4.

³⁶⁹ *Ibid.*, članak 1096.

Također, u slučaju smrti osobe, štetnik koji je uzrokovao njenu smrt, dužan je naknaditi troškove pogreba te osobe, kao i njene liječničke troškove te zaradu izgublenu zbog nesposobnosti za rad.³⁷⁰ Osoba koja je bila uzdržavana ili redovito pomagana od strane preminule osobe ima pravo na naknadu štete zbog gubitka uzdržavanja odnosno pomaganja, u obliku novčane rente s iznosom primjerenim okolnostima slučaja, a koji ne može biti viši od iznosa koji bi oštećenik dobivao od uzdržavatelja za slučaj da je uzdržavatelj živ.³⁷¹

Osoba koja je drugoj osobi nanijela tjelesnu ozljedu ili mu narušila zdravlje, dužna je toj osobi naknaditi troškove liječenja i druge prateće troškove, kao i izgublenu zaradu zbog nesposobnosti za rad u vremenu dok se liječila.³⁷² Odgovorna osoba dužna je plaćati određeni iznos novčane rente kao naknadu štete ozlijeđenoj osobi koja zbog potpune ili djelomične nesposobnosti za rad gubi zaradu, ako su joj potrebe trajno povećane ili ako su mogućnosti te osobe za daljnjim razvojem i napredovanjem uništene.³⁷³

2.11.3. Popravljanje neimovinske štete

Povreda prava osobnosti popravljiva se kroz satisfakciju kao oblik popravljanja neimovinske štete. Satisfakcija je definirana kao "...oblik popravljanja štete koji se priznaje oštećeniku kao određeno subjektivno zadovoljenje."³⁷⁴ Prema njenom sadržaju, razlikujemo dvije vrste satisfakcije – moralnu (nenovčanu) satisfakciju i novčanu satisfakciju.

Moralna satisfakcija je nenovčani oblik popravljanja štete i javlja se kao objava presude, ispravka ili povlačenje izjave kojom je povreda učinjena na zahtjev oštećene osobe, a na trošak štetnika ili neki drugi način na koji se može ostvariti osnovna svrha popravljanja neimovinske štete koja se u protivnom može postići dosuđivanjem pravične novčane naknade.³⁷⁵

Sud može dosuditi isplatu pravične novčane naknade oštećeniku kao krajnji oblik popravljanja neimovinske štete, ako utvrdi da težina povrede prava osobnosti i okolnosti slučaja to opravdavaju. Ovdje se radi o novčanoj satisfakciji. Pravična novčana naknada može biti dosuđena nezavisno od naknade imovinske štete, čak i kad imovinske štete nema.³⁷⁶ Kada odlučuje o visini pravične novčane naknade, sud vodi računa o jačini i trajanju fizičkih i duševnih boli i strahu izazvanom povredom prava osobnosti te o svrsi naknade. Važno je naglasiti da se pravičnom novčanom naknadom ne smije pogodovati težnjama nespojivima s prirodom i društvenom svrhom pravične novčane naknade.³⁷⁷

³⁷⁰ Ibid., članak 1093., st. 1. i 2.

³⁷¹ Ibid., članak 1094., st. 1. i 2.

³⁷² Ibid., članak 1095., st. 1.

³⁷³ Ibid., članak 1095., st. 2.

³⁷⁴ Klarić P., Vedriš, M.: *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 635.

³⁷⁵ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1099.

³⁷⁶ Ibid., članak 1100., st. 1.

³⁷⁷ Ibid., članak 1100., st. 2.

Država ne može odgovarati za štetu koju tužitelj pretrpi za duševne boli izazvane zbog nastupa zastare u kaznenom postupku jer to nije oblik nematerijalne štete priznat zakonom.³⁷⁸

Sudska praksa poznaje slučaj popravljajanja neimovinske štete zbog povrede ljudskog dostojanstva kada je utvrđeno da je oštećenik odnosno podnositelj ustavne tužbe "...u razdoblju od 7. veljače 2001. do 6. travnja 2003. kao osuđenik boravio u neuređenom odjelu B kaznionice u Lepoglavi, koji nije u svemu odgovarao propisanim standardima. Podnositelj nije imao uvjete smještaja i izdržavanja kazne sukladno navedenom zakonskom propisu jer je prostoriji nedostajala 1/4 površine u odnosu na zakonom propisani minimum, utvrđen je nedostatak svjetla i nemogućnost obavljanja fizioloških funkcija u noćnim satima. Utvrđeno je da je od dolaska u Kaznionicu 7. veljače 2001. do 6. travnja 2003. godine boravio na odjelu IV B u zajedničkoj prostoriji ili sobi s još tri osobe, a na tom se odjelu nalaze osuđenici za kaznena djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Od 6. travnja 2003. premješten je na odjel 1 D gdje je boravio do 12. prosinca 2003. godine."³⁷⁹ Između ostaloga, Ustavni sud je ocijenio i "...da su utvrđeni čimbenici nedovoljnog prostora zajedno s nedostatkom pristupa zahodu kroz dulje vremensko razdoblje unutar dana sami po sebi dostatni da podnositelju uzrokuju tegobe intenziteta koji premašuje neizbježnu razinu trpljenja do koje dolazi pri svakom lišenju slobode. Stoga je podnositelj u navedenom razdoblju bio izložen uvjetima koji predstavljaju ponižavajuće postupanje, odnosno postupanje koje ne odgovara pravnom standardu postupanja koje poštiva dostojanstvo osuđenika iz članka 25. stavka 1. Ustava Republike Hrvatske."³⁸⁰ Sud je zaključio kako se radi o povredi dostojanstva podnositelja ustavne tužbe i da navedeno činjenično stanje predstavlja osnovu zahtjeva za popravljajanje neimovinske štete, bez obzira na to što je u tužbi štetu naveo kao "... zahtjev za naknadu štete zbog smanjenja općeživotnih i radnih sposobnosti (15.000,00 kuna), pretrpljenih bolova (5.000,00 kuna) i pretrpljenog straha (4.000,00 kuna), odnosno sveukupno zatražio naknadu štete u iznosu od 24.000,00 kuna."³⁸¹

Pravo na novčanu odštetu i javnu ispriku, ostvario je podnositelj ustavne tužbe u sljedećem slučaju. Naime, podnositelj je u razdoblju od 5. svibnja 2009. godine do 30. lipnja 2009. godine, kada su njegovi branitelji konačno primili pisanu presudu, bio nezakonito pritvoren, donosno lišen slobode. Ustavni sud je u ovom slučaju zauzeo stav da je "...nedopustivo da se pojedincu, u konkretnom slučaju podnositelju, rješenjem određuje pritvor na temelju presude koja nije javno objavljena, uskraćujući mu pravo da bude upoznat s izrekom i ukratko s razlozima presude, kako je to određeno člankom 356. stavkom 2. Zakona o kaznenom postupku. Nadalje, u konkretnom slu-

³⁷⁸ Vrhovni sud RH, Rev-960/2012-2 od 13. studenoga 2012.

³⁷⁹ Ustavni sud RH, U-III-1437/2007 od 23. travnja 2008.

³⁸⁰ Ibid.

³⁸¹ Ibid.

čaju razvidno je da stranke nisu ni pozvane na eventualno naknadnu objavu presude nakon zaključenja drugostupanjske rasprave, što je prema stajalištu Suda *conditio sine qua non* za primjenu članka 356. stavka 3. Zakona o kaznenom postupku. S obzirom da presuda proizvodi pravne učinke tek kad je izrečena i javno objavljena, što u konkretnom slučaju nije bila, to se ni pritvor u konkretnom slučaju nije mogao odrediti na temelju članka 102. stavka 4. Zakona o kaznenom postupku.”³⁸² Ustavni sud utvrdio je kako je “osporenim rješenjima, donesenim na temelju presude koja nije proizvela pravne učinke, podnositelju povrijeđeno pravo na pravično suđenje propisano člankom 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske” te kako “...podnositelju, sukladno članku 25. stavku 4. Ustava, pripada pravo na odštetu i javnu ispriku.”³⁸³

Također, “nematerijalna šteta za duševne boli zbog neosnovanog lišenja slobode jedinstven je oblik štete koji obuhvaća sve štetne posljedice nematerijalne štete vezane uz osobu oštećenika, proistekle iz neosnovanog lišenja slobode. To znači da se naknada za duševne boli zbog povrede ugleda, časti i slobode u tom slučaju dosuđuju u jednom iznosu.”³⁸⁴

Iako se pravična novčana naknada u pravilu dosuđuje u jednokratnom iznosu, iznimno je moguće da bude dosuđena u obliku rente na zahtjev oštećenika. To je karakteristično za najteže povrede prava osobnosti kod kojih u pravilu nastaje buduća neimovinska šteta.³⁸⁵ U slučaju doprinosa oštećenika vlastitoj neimovinskoj šteti i sniženju naknade vrijede iste odredbe kao i kod imovinske štete.³⁸⁶

Pravni autori ističu primjere kriterija iz sudske prakse na temelju kojih se odlučuje o visini naknade nematerijalne štete zbog pretrpljenih duševnih bolova.³⁸⁷ Neki od tih kriterija su “ugled koji je oštećenik prije uživao u svojoj sredini, odnos sredine prema njemu poslije osude odnosno lišenja slobode, težina i narav kaznenog djela, trajanje lišenja slobode”³⁸⁸. “odnos sredine u kojoj je tužiteljica živjela prema njoj nakon lišenja slobode, težina i priroda kaznenog djela za koje je u kaznenom postupku tužiteljica oglasena krivom, trajanje lišenja slobode za koje vrijeme je bila odvojena od svog maloljetnog djeteta”³⁸⁹, “vrijeme koje je tužitelj proveo u pritvoru (769 dana), odvojenost od obitelji i zabrinutost za obitelj, da je teško podnosio boravak u pritvoru (tužitelj je inače u sredini u kojoj je živio uživao ugled kao direktor velikog poduzeća), da je boravak

³⁸² Ustavni sud RH, U-III-2799/2009 od 9. srpnja 2009.

³⁸³ Ibid.

³⁸⁴ Vrhovni sud RH, Rev-407/03 od 28. svibnja 2003.

³⁸⁵ Klarić P., Vedriš, M.: *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 641.

³⁸⁶ *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, članak 1106.

³⁸⁷ Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010., str. 105.

³⁸⁸ Vrhovni sud RH, Rev-43/1995 od 11. rujna 1997.

³⁸⁹ Vrhovni sud RH, Rev-678/04 od 24. kolovoza 2005.

u pritvoru doveo do pogoršanja njegovog zdravlja i dužeg boravka u bolnici za osobe lišene slobode, da je imao poteškoće pri uključivanju u normalan život nakon izlaska iz pritvora (nije ponovno primljen na posao u poduzeću u kojem je bio direktor)³⁹⁰, “objektivne nelagodnosti koje boravak u zatvoru sadrži, činjenicu da je tužitelj bio okrivljen za jedno od najtežih krivičnih djela (ubojstvo) i činjenicu trajanja pritvora (od 27. studenoga 1985. do 15. rujna 1986.)”³⁹¹

---

³⁹⁰ Vrhovni sud RH, Rev-665/05 od 19. listopada 2005.

³⁹¹ Vrhovni sud RH, Rev-2528/92 od 22. travnja 1993.

3. ZAKLJUČAK

Odgovornost za štetu kao izvanugovorni odnos nastaje na temelju određenih pretpostavki za koje pravo veže postanak obveznog odnosa. Dok je za običan odnos odgovornost za štetu potrebno da se ispune opće pretpostavke, za odgovornost države za istu potrebno je ispunjenje nekih posebnih pretpostavki, kao što je to, primjerice, nezakonit ili nepravilan rad državnog tijela ili državnog službenika.

Zakon o obveznim odnosima služi kao opći propis koji uređuje izvanugovorni odnos odgovornosti za štetu, dok odgovornost države za istu uređuju posebni propisi. Oni svoje izvoriste nalaze u temeljnim odredbama *Ustava Republike Hrvatske*, poštujući vrijednosti, prava i slobode propisane u njemu, što daje jamstvo pravne sigurnosti u zaštiti prava oštećenika.

Novija sudska praksa u Republici Hrvatskoj zauzela je stajalište o prihvaćanju objektivne koncepcije odgovornosti države za štetu, prema kojoj se više ne razmatra krivnja osobe štetnika, odnosno državnog službenika ili djelatnika koji je uzrokovao štetu, već je za postanak odgovornosti dovoljno da je šteta nastala. Također, ovdje odgovornost za štetu ne leži na osobi koja je uzrokovala štetu, već odgovornost preuzima država. Ovim konceptom odgovornosti, država je dala dodatno jamstvo oštećenoj osobi u ostvarivanju njenih prava jer je oštećenik sada u mogućnosti tražiti naknadu štete od same države, a ne od štetnika pojedinačno te se smatra da će se ovim putem lakše naplatiti. Također, država je ovakvim preuzimanjem odgovornosti dala pojedinim djelatnicima, kao što su to primjerice pravosudni djelatnici, mogućnost da odluke donose slobodno i neovisno, kako bi se osigurala temeljna postavka funkcije neovisnosti pravosuđa. Država ovdje ipak zadržava određeno pravo na zadovoljštinu u odnosu na vlastite službenike – štetnike u vidu prava regresa od istih, u situacijama kada je šteta nanesena s namjerom ili iz krajnje nepažnje.

U slučajevima kada posebni zakoni ne nalažu drukčije, država nastoji postići nagodbu s oštećenom stranom, kroz propisivanje obveznog podnošenja zahtjeva za mirno rješenje spora od strane oštećenika, a sve kako bi izbjegla gomilanje dugotrajnih i neekonomičnih sudskih procesa.

Osim slučajeva u kojima je država izravno odgovorna za nastalu štetu prouzročenu od strane njenih službenika, djelatnika, sudaca, državnih odvjetnika, pripadnika Oružanih snaga i sl., postoje i slučajevi u kojima država nije izravno odgovorna, no ona preuzima odgovornost za popravlanje nastale štete na načelima društvene solidarnosti. Radi se o slučajevima kada su štete prouzročene terorističkim aktima, uslijed održavanja javnih manifestacija ili demonstracija te slučajevima naknade štete žrtvama kaznenih djela. Također, Republika Hrvatska preuzela je i obvezu naknade šteta nastalih u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, uz ispunjenje određenih uvjeta.

Na temelju svega, možemo zaključiti kako je odgovornost Republike Hrvatske, primjenjujući objektivni koncept odgovornosti za drugoga, široko postavljen pojam te je ispravno zapitati se mora li opseg te odgovornosti postojati u tolikoj mjeri?

LITERATURA

Knjige:

1. Baretić, M., Brežanski, J., Buljan, V., Ćurković, M., Hrvoj-Šipek, Z., Klarić, P., Momčinović,
2. H., Nikšić, S.: *Odgovornost za štetu i osiguranje od odgovornosti za štetu*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011.
3. Crnić, I.: *Odgovornost države za štetu*, Novi informator, Zagreb, 2010.
4. Klarić P., Vedriš, M.: *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2012

Članci:

1. Bukovac Puvača, M.: *Državne naknade žrtvama kaznenih djela u Republici Hrvatskoj*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 34, br. 1, str. 333.-357., Rijeka, 2013.
2. Bukovac Puvača, M.: *Odgovornost Republike Hrvatske za štetu prouzročenu terorističkim aktom*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 27, br. 1, str. 267.-306., Rijeka, 2006.
3. Jug., J.: *Odgovornost za štetu zbog nezakonitog ili nepravilnog rada sudaca*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 33, br. 1, str. 443.-460., Rijeka, 2012.
4. Krijan P., Krijan Žigić, L.: *Javne ovlasti kao poseban oblik javne vlasti*, Informator, br. 5461-5462, Zagreb, 2006.
5. Šikić, M.: *Pravo na suđenje u razumnom roku u postupcima pred Upravnim sudom Republike Hrvatske*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 30, br. 1, str. 333. – 372., Rijeka, 2009.
6. Uzelac, A., Aras, S., Maršić, M., Mitrović, M., Kauzlarić, Ž., Stojčević, P.: *Aktualni trendovi mirnog rješavanja sporova u Hrvatskoj: dosezi i ograničenja*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, v. 60, br. 3, str. 1264.-1308., Zagreb, 2010.

Pravni propisi:

1. Izvješće Ustavnog suda RH Hrvatskom saboru br. U-XA-2271/2002 od 12. studenoga 2002., NN 133/02
2. Izvješće Ustavnog suda RH Hrvatskom saboru br. U-X-835/2005 od 24. veljače 2005., NN 30/05
3. *Konvencija za zaštitu ljudskih prava*, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10
4. *Ustav Republike Hrvatske*, NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
5. *Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske*, NN 99/99, 29/02, 49/02
6. Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, NN 29/02
7. *Zakon o dopunama Zakona o obveznim odnosima*, NN 112/99
8. *Zakon o državnom odvjetništvu*, NN 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11, 130/11, 72/13, 148/13, 33/15, 82/15
9. *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima*, NN 7/96
10. *Zakon o kaznenom postupku*, NN 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 62/03, 178/04, 115/06
11. *Zakon o kaznenom postupku*, NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17
12. *Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi*, NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15
13. *Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela*, NN 80/08, 27/11
14. *Zakon o obnovi*, NN 24/96, 54/96, 87/96, 57/00, 38/09, 45/11, 51/13
15. *Zakon o obveznim odnosima*, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15
16. *Zakon o obveznim odnosima*, NN 53/91, 73/91, 3/94
17. *Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu nastalu u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji za koju je odgovarala bivša Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija*, NN 117/03
18. *Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata*, NN 117/03
19. *Zakon o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija*, NN 117/03
20. *Zakon o parničnom postupku*, NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14

21. *Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske*, NN 73/13, 75/15, 50/16
22. *Zakon o sudovima*, NN 150/05
23. *Zakon o sudovima*, NN 28/13, 33/15, 82/15, 82/16
24. *Zakon o sustavu državne uprave*, NN 150/11, 12/13, 93/16, 104/16
25. *Zakon o zemljišnim knjigama*, NN 91/96, 68/98, 137/99, 114/01, 100/04, 107/07, 152/08, 126/10, 55/13, 60/13

Sudska praksa:

1. Ustavni sud RH, U-III A-934/2002 od 26. svibnja 2004.
2. Ustavni sud RH, U-III A-1694/2002 od 9. lipnja 2004.
3. Ustavni sud RH, U-III A-1839/2002 od 25. listopada 2004.
4. Ustavni sud RH, U-III-3759/2004 od 2. lipnja 2005.
5. Ustavni sud RH, U-III-2314/2006 od 21. veljače 2007.
6. Ustavni sud RH, U-III-1437/2007 od 23. travnja 2008.
7. Ustavni sud RH, U-III-2799/2009 od 9. srpnja 2009.
8. Vrhovni sud, Rev-1408/81-2 od 22. prosinca 1981.
9. Vrhovni sud, Rev-803/88 od 1. veljače 1990.
10. Vrhovni sud, Rev-3022/90 od 23. svibnja 1991.
11. Vrhovni sud RH, Rev-2528/92 od 22. travnja 1993.
12. Vrhovni sud RH, Rev-43/1995 od 11. rujna 1997.
13. Vrhovni sud RH, Rev-1682/97 od 3. travnja 2001.
14. Vrhovni sud RH, Rev-407/03 od 28. svibnja 2003.
15. Vrhovni sud RH, Rev-928/03 od 7. siječnja 2004.
16. Vrhovni sud RH, Rev-63/04 od 28. siječnja 2004.
17. Vrhovni sud RH, Rev-676/02 od 4. veljače 2004
18. Vrhovni sud RH, Rev-485/03 od 12. veljače 2004.
19. Vrhovni sud RH, Rev—1357/02 od 7. rujna 2004.
20. Vrhovni sud RH, Rev-172/04 od 27. siječnja 2005.
21. Vrhovni sud RH, Rev-678/04 od 24. kolovoza 2005.
22. Vrhovni sud RH, Rev-761/05 od 12. listopada 2005.

23. Vrhovni sud RH, Rev-665/05 od 19. listopada 2005.
24. Vrhovni sud RH, Rev-509/05-2 od 18. siječnja 2006.
25. Vrhovni sud RH, Rev-143/2006-2 od 2. ožujka 2006.
26. Vrhovni sud RH, Rev-784/06 od 18. listopada 2006.
27. Vrhovni sud RH, Rev-156/07 od 7. ožujka 2007.
28. Vrhovni sud RH, Rev-1124/06 od 14. ožujka 2007.
29. Vrhovni sud RH, Rev-571/07 od 13. lipnja 2007.
30. Vrhovni sud RH, Rev-328/07 od 4. srpnja 2007.
31. Vrhovni sud RH, Rev-983/06 od 29. kolovoza 2007.
32. Vrhovni sud RH, Rev-169/07 od 6. rujna 2007.
33. Vrhovni sud RH, Rev-799/07 od 25. rujna 2007.
34. Vrhovni sud RH, Gzp-72/07 od 28. rujna 2007.
35. Vrhovni sud RH, Rev-238/2004-2 od 23. listopada 2007.
36. Vrhovni sud RH, Rev-919/07 od 27. studenog 2007.
37. Vrhovni sud RH, Rev-896/07 od 28. studenog 2007.
38. Vrhovni sud RH, Rev-1134/07 od 28. studenoga 2007.
39. Vrhovni sud RH, Rev-1397/07 od 5. ožujka 2008.
40. Vrhovni sud RH, Rev-719/05 od 28. rujna 2008.
41. Vrhovni sud RH, Rev-757/07 od 29. listopada 2008.
42. Vrhovni sud RH, Rev-493/08 od 13. siječnja 2010.
43. Vrhovni sud RH, Rev-960/2012-2 od 13. studenoga 2012.
44. Županijski sud u Varaždinu, Gž-563/99 od 31. svibnja 1999.

Internet izvori:

1. *Deklaracija Ujedinjenih naroda o osnovnim načelima pravednosti prema žrtvama zločina i zlorabe vlasti (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power)*, <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r034.htm>, pristup: 15.09.2017.
2. *Direktiva 2004/80/EZ (Council Directive 2004/80 EC* od 29. travnja 2004. godine, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:261:0015:0018:n:PDF>, pristup: 15.09.2017.
3. *Europska konvencija o naknadi štete žrtvama kaznenih djela nasilja (European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes)*, <https://rm.coe.int/1680079751>, pristup: 15.09.2017.
4. *Europska konvencija o obeštećenju žrtava nasilja (European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes)*, <https://rm.coe.int/1680079751>, pristup: 15.09.2017.
5. HORVAT protiv Hrvatske – presuda Europskog suda za ljudska prava od 26. srpnja 2001., <https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//arhiva//307HORVAT,-1.pdf>, pristup: 15. rujna 2017.
6. Jug, J.: *Odgovornost za štetu počinjenu od državnih odvjetnika ili zamjenika državnih odvjetnika*, http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/JugJ_Odgovornost-stetu-pocinjenu_DO_2006-05.pdf, pristup: 15.09.2017.
7. RAJAK protiv Hrvatske – presuda Europskog suda za ljudska prava od 28. lipnja 2001., <https://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/292C5EC28F4E6DA7C1257369002A8E73?OpenDocument>, pristup: 15. rujna 2017.
8. SLAVIČEK protiv Hrvatske – presuda Europskog suda za ljudska prava od 4. srpnja 2002., http://www.pravnadatoteka.hr/pdf/aktualno/hrv/20021104/slavicek_protiv_hrvatske.pdf, pristup: 15. rujna 2017.

